

Metai XVI.

¹
1905.

Num. 1 ir 2.

ŪKININKAS

tautiškai-politiškas žmonių laikraštis
išeina kas mėnuo vieną kartą.

Turinys:

Nenusilpnėkim! *Bijūnas.*

Svarbus atsitikimai I Karas.

Iš mūsų atgijimo istorijos *B—ūnas, —lis ir Red.*

„Teisingieji“ teismai. *Gvildys.*

Šalin tamsa! (eilės) *Laukinis.* Į darbą, sukruskim! (eilės) *Liepuks.*

Laiškas Tolstojaus į Mikalojų II

Vaiždeliai iš gyvenimo; Prašymas *Stiklo.* Mobilizacija *Bijūno.*

Lietuviai mielieji (eilės) *K. Vuoslis.*

Iš baisių metų. Vertė *Z.*

Bėga, užia Nemunėlis. (eilės) Vertė *V.*

Žinios! Iš Lietuvos. Lietuviai svetur. Iš svetimų šalių.

Margumynai.

Nuo Redakcijos.

Prekė 20 kap.

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen.

Fabrikstrasse No. 27.

„Ūkininko“ pardavinėjimas.

Parsisiųždinamoji metų prekė:

Prūsiose (Vokietijoje) ir Austrijoje	. 2 marki.
Anglijoje	3 šilingai.
Amerikoje	75 centai.
Lietuvoje (Maskolijoje) kuvertuose	3 rubliai.

Apgarsinimai priimami „Ūkininke“ po 15 kap. už paprastą eilutę arba jos vietą. —

Naujos Knygos.

Penkiolikai metų sukakus. Ruožai iš Ūkininko gyvenimo
Parašė *Ūkininkas*. Tilžėje 1905 pp. 16 vidutinio 8°.

Kaip kas išmano teip save gano. Drama iš trijų veikmių
Parašė *Dvi Moteri*. (Atspausta iš „Varpo“). Prei
15 kap. 1904 m. pp. 47 in 8° min.

ŪKININKAS³

tautiškai-politiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Nenusilpnėkim!

- Spauda leido! Spauda leido!
- Maloninga maskolių valdžia! Maloninga!
- Keturiolika prašymų paduota ant laikraščių! Tai bus gdynė!
- Su viena diena gausime keturiolika laikraščių!
- Lietuviškų laikraščių bus visur pilna!
- Dievui dėkui! lietuviškų laikraščių sulauksime, tai kad skaitysime, tai skaitysime!
- Tuosyk ir aš dirbuosiuos!
- Bejokios baimės bus galima rašyti, ir uždarbį ir garbę igyti. . .

Tokios kalbos ir paskalai ėjo per išsisa vasarą, ir neviens iš to džiaugėsi. Teip činlbejo ir „geltonsnapijai“. Ėjo diena už dienos, savaitė už savaitės, o tų „lietuviškų“ laikraščių kaip nėra, taip nėra.

Praėjo veik pusė metų.

Vieną dieną, kaip šūvis, aplėkė visą Lietuvą:

— Uraaa! Pirmas lietuviškas laikraštis!

Kas jo per troškimai! Kas jo per norai! Žodžiu visą Lietuvą i padebesius iškeltų; bet draugia sako: „mūsų reikalai tvirtai sujungti su reikalais tos valstijos, kurios įstatymams mes priklausome kurios įstaigas turime“.*) Žinoma despotizmo lizde kitaip ir norėt nėra ka.

*) turbūt norėta pasakyti: „kurios įstaigas turime“. Ped.

O mes ką!? Ar ir pūsime į „Lietuvių Laikraščio“ dūdą? . . . Mes, kurie su virš⁴am dvidešimts metų dirbame ant tėvyniškos dirvos ir žuvame nuo meškino nevidoniškų nagų, kurie su virš keturiasdešimts metų slapta gabenamė lietuviškas knygas ir laikraščius pro eiles ginkluotų žvėriškų maskolių -- kareivių, nebijodami nė kulų, nė nagaikų, nė nustojo gyvasties, kurių keliolika žuvo nuo maskolių -- kareivių kulų, kurių kelios dešimtys tapo ištremtos į tolymus kampus Rusijos, kurių keli šimtai tapo nubauti kalėjimais ir kankinimais policijos, kurių tūkstančiai turėjo išsinešinti iš tėvynės Lietuvos į tolymus plataus svieto kraštus dėl visokių sunkenybių ir vyriausybės daromų kliučių. . . . Mes ką pradėsime!? Ar rankas nuleidę, sušuksime: broliai, jau viską turime, kas gyvam žmogui reikalinga; skryskime į palaimintųjų ratą, mūsų priešai jau išnyko, meskime kovos įrankius!

Daug da ašarų vargšai pralies. Daug nekaltų aukų žus. Daug vargų Lietuvos žmonės nukentės, pakol neteksime priešų . . . Argi mes nusilpnėsime?!

Kasdieniniai atsitikimai parodo, kad kaip buvom už tėvynę ir jos tiesas persekiojami, taip ir esam; kaip buvo baudžiami už lietuviškus raštus ir už teisybę mūsų broliai, taip ir yra; kaip kunigai kvailino žmones, taip ir kvailina, kaip skriaudė žmones, taip ir skriaudžia. Tat liudyja nuolatinės žinios iš visų Lietuvos krastų, laiks nuo laiko garsinamos lietuviškuose laikraščiuose. Jeigu įgijome spaudą, tai tik dėka mūsų nenuilstaučiam veikimui ir kovai; mūsų kova, mūsų darbai ir vargai atgavo išplėstą spaudą. Argi to gana? Prie spaudos būtinai reikalinga laisvė žodžio; o to neturime. Daug daug da visko mums reikalingo neturime. Ir jei nereikalausime, niekad neturėsime . . . Dėlto reikalaukime, nenusilpnėkime, truputį įgavę. Prityrimas rodo, kad tik reikalaujant galima išreikalauti ir gauti reikalaujamą daiktą. Nepasiduokime suvadžiojimams, neįpulkime į abejonę ir baimę, nenuleiskime rankų, nepadėkime kovos įrankių, nes priešų turime didelę daugybę. Iš visų pusių. Ir tą jau prieš dvidešimts metų pradėtą darbą neatidėkime ant toliaus,

laikas brangus kad tuščių⁵ nepraeitų. Nenusilpnėkime,
bet sutvirtėkime. *Bijūnas.*

*

*

Gyvuokit tautos darbininkai! . . . Tegul gyvuoja mūsų „Ukininkas“ ilgai, ilgai! . . . Istodami i 1905 metus, žengsime paakiui teip jau tvirtai ir drąsiai, kaip ir ligi šiolei. Tegul šeiminkauja ant plačios raštiškos dirvos mūsų „Ukininkas.“ Ketvirtuose dešimtuose metuose pražibo mūsų tėvynei sena viltis. . . Gavome spaudos liuosybę! (Męs gavome ne „liuosybę spaudos,“ tik liuosybę spaudinti savo raštus lietuviškomis raidėmis. *Red.*) Bet tas gavimas nors ir džiaugsmą atneša, vienok jis sukelia ir liudnas mintis. Kol viešpataus uždėtas rusų „cenzūros“ jungas, męs nieko negalėsime nuveikti. Todėl prisipildžius krūtinei visokiomis sunkybėmis, kreipsimės prie mūsų seno „Ukininko“, kuris, kovojęs jau 15 metų bus mums rimtu galingu ir ištikimu vadovu. Lietuvą laukia da baisi kova: kova su tamsybe ir jos tarnais.

Leistoji spauda nepriduos daug palaimos ir apšvietimo mūsų broliams lietuviams, tiktai bus neteip didis persekiojimas, ir žmoneliai galės nors nekaltas knygutes skaityti. Atsiras ir tokie, kurie ims persekioti laisvą žodį ir kvailyti žmones. Bet nenusiminkim, broliai, stokime vėl į darbą! Tiktai mūsų sename laikraštyj bus išreikšta teisybė ir skelbiamas tikrasis apšvietimas, bus parodyti darbai mūsų priešininkų ir visokių skriaudikų. Atsiminkim ir susipraskim, kur mūsų laimė ir išganymas. Ramiai melzdami męs nieko neišprašysime, bet nešime naštą, kaip mūsų tėvai ir bočiai. Šalin tuščia abejonė! Pirmyn laisvės žodžiai ir darbai! Tegyvuoj senas „Ukininkas“ ir jo darbininkai! Tegyvuoj Lietuvos laimė ir laisvė! . . .

Galvočius.

Svarbūs atsitikimai.

Be paprastų mus gyvenimo apsireiškimų pereiti metai atsižymėjo trimis svarbiais atsitikimais, kurie turėjo labai didelę įtakmę ant mūsų apsėjimo ir darbų. Tais

atsitikimais tai yra karas Rusijos su Japonija, panaikinimas lietuviškos spaudos uždraudimo ir konstitucijinis judėjimas Rusijoje.

I. Karas.

Karas prasidėjo pradžioj vasario mėn. per. m., ir gandas apie jį greitai pasklido ne tik po Maskoliją, bet ir po Lietuvą. Dėlei stokos laikraščių ir tikrų žinių žmonės leido apie karą yvairiausias paskalas, kalbėjo apie būtus ir nebūtus daiktus. Mes stengėmės suteikti apie karą teisingas žinias, išaiškinti karo priežastis, nurodyti pragaištingumą caro politikos Tolimuose Rytuose, bereikalingumą kraujo praliejimo, žmonių pinigų mėtymą ir t.t. Be 3 didesnių straipsnių apie karą (Nr. 3, 4 ir 7—8) tapo nuolat talpinamos žinios iš karo lauko ir kalbinami žmonės ne šelpti karo reikalų, ne dėti aukų, neiti tarnauti karūmenėn, žodžiu, nepadėti valdžiai karauti, bet tik ją gaisinti, jai kenkti, ją silpninti ir tokiu būdu padėti Japonijai laimėti. Mes pasielgėmė ne kaipo ištikimi Rusijos valdiniai ir bičiuliai, bet kaipo jos išdavėjai ir priešininkai. Mūsų balsas tai buvo balsas nuskriaustųjų, paniekintųjų, atstumtųjų nuo laisvės ir tiesos spręsti apie viešpatystės reikalus, kurie paliečia visus viešpatystės gyventojus — mokesčių mokėtojus. Apreikšdami savo priešginumą mes apreiškėme podraug savo valią, kad mes nenorime būti toliaus valdomaisiais — pastumdėliais, bet norime pats spręsti apie viešpatystės reikalus, nenorime būti spangu inagiū saunoringiems valdžios užmanymams įkūnyti, bet norime perkratinėti valdžios darbus ir manymus ir spręsti apie jų naudingumą, arba pragaištingumą; tie, ką nori vesti šalies reikalus be mūsų žinios ir pritarimo, privalo paimti ant savo pečių ir visą naštą ir atsakymą už pasekmes, privalo vesti reikalus už savo. o ne už kitų pinigų, privalo samdytis kareivius, pirktis ginklus ir t. t.

Bet dirva mūsų tautiškojo darbo yra labai išgulėjus, labai apleista, ir tik kelintas grūdas mūsų pasėlio galėjo atrasti tinkamą sau dirvą. Nežiūrint ant mūsų šauksmo atsirado daug vergų — baudžiauninkų, kurie aukavo

pinigus karui, dagi garbiŋo carą, girdami tokiu būdu valdžios darbus ir užmąnytąjį karą.

Didžiausiais pataikūnais ir valdžios bernaais pasirodė Lietuvos dvasiškija, o ypatingai jos piemuo Kauno vyskupas Paliulionis, kuris, kaip rašo „Novosti № 248, surinkęs savo vyskupystėj 9094 rublius ir nusiuntęs juos Raudonamjam Kryžiui. Už tokį ištikimą tarnavimą caras apdovanojo vysk. Paliulionį pravoslaviškuoju pirmojo laipsnio Kryžium švento Stanislovo. Tie pinigai, žinoma, buvo ne paties vyskupo, bet parapijonų, ir dovana tapo jam paskirta už rėmimą valdžios užmanymų, rėmimą kraugerystės darbo — karo, už savotišką aiškinimą karo reikalingumo per pamokslus, už žmonių paikinimą, įkvėpimą jiems nuolaukumo prieš valdžią, pasidavimo jos valiai ir t. t. Koku keliu ėjo vyresnysis piemuo, tokiu pat keliu ėjo ir mažesnieji piemens, ne tik šelpdami karo reikalus, bet dar laimindami kraugerių darbus. Tokį Lietuvos dvasiškosios apsėjimą galima išteisinti tik tuomet, jei pasakyti, kad ji nežino, ką daranti, kad nesupranta nė valdžios politikos, nė dvasiškosios padėjimo, nejaučia žmonių skurdo, žodžiu sakant, gyvena dvasios nekaltybėj, kūdikystėj

Pinigus karui aukavo teipgi valščiai: Zyplių (Naum. pav.) — 135 rub., Krakių (Panev. pav.) — 100 r., Kvietiško (Senap. pav.) — 50 r. ir kiti. Tokiu savo apsėjimu valščiai parodė tik savo nesusipratimą, tamsumą ir užsilikimą, nes aukavo pinigus tokiam reikalui, kuris daro mums pragaištį ir visą mūsų kraštą į prapultį stumia.

Prie tos pataikūmų litanijos reikia priskaityti ir mūsų poniją, kuri neapleido šios progos, neparodžius savo pavaldiniausių jausmų; dvarponiai Kauno gub. aukavo karo reikalams 5000 rublių. Žagarės Nariškinas įtaisęs dagi vaidinimą ir išviliojęs nuo žmonių karo reikalams 150 rublių.

Mokyklos tapo teipgi įtrauktos į karo sukūrį. Mokintiniai tapo kalbinami dėti karui aukas (Naumiestyj, Suv. g.) ir viešai rodyti savo ištikimumą ir prisirišimą prie Maskolijos, arba daryti t. v. manifestacijas. Tokias manifestacijas pasisėkė įtaisyti valdžiai Kauno ir Šiaulių

gimnazijose. Kad tos manifestacijos išreikštų visų mokinių pažiūras, sunku tikėti, bet tie atsitikimai visgi meta tamsų šešėlį ant visų gimnazistų minėtų gimnazijų.

Tokiu būdu karas davė mums progą pažinti arčiau Lietuvos jaunuomenę, dvasiškiją, ponus ir sodiečius, pažinti jų tautišką ir politišką pažiūras, jų tautiškai — politišką subrendimą.

Kad lenkė galvas prieš carą kunigai ir dvarininkai, tai ne dyvai: jie jau nuo senų senovės taip elgiasi, tai jų paprastas apsisėjimo būdas — žemintis prieš stipresnius ir spausti silpnesnius; tokio jų apsisėjimo juo galima tikėtis Lietuvoje, kame „lenkiškasis svaigulys“ dar nėra išnykęs, kame Lenkų literatūros įtekmė yra didei susilpnėjus, o lietuvių judėjimo įtekmė pasiekus vos kelintą šviesesnį protą ir širdį... Nereiktų per daug stebėtis nė iš to, kad lenkė sprandą prieš valdžią ūkininkai: viena, jie valdo ūkius ir, kaip ir dvarininkai, dreba už savo kailį, antra, dėlei uždraudimo spaudos, jie buvo visai, gali sakyti, atstumti nuo šviesos, o trečia, jų didžiausiais vadovais iki šiol buvo kunigai — atžagareiviai, valdžios pataikūnai. Mokiniai gi pradedamųjų ir vidutinių mokyklų yra dar menkai apsišvietę ir didei suspausti savo mokytojų, bet nuo jų, ypatingai nuo gimnazistų, visgi galima tikėtis daugiau susipratimo, negu nuo ūkininkų. Kad gimnazistai lietuviai moka ginti savo tiesas, tai liudija istorija įvedimo maskoliškųjų maldų už carą Mintaujos, Liepojaus ir Liepojaus gimnazijose pabaigoj 1896 m. ir pradžioj 1897 m. Kokios buvo priežastys manifestacijų Šiaulių ir Kauno gimnazijų, mums sunku išaiškinti, tik galima spėti, kad kaltė už vergišką pildymą mokytojų užmanymų puolė daugiausia ant sulenkėjusių ir mažiausiai susipratusių gimnazistų (Palangoj 1897 m. tik bajorų vaikai ėjo ant maskoliškųjų maldų).

Kadangi karas da nepasibaigė, ir nežinia, kada pasibaigs, tai kyla klausimas, ką mums reikia daryti šimet, kokius kelt klausimas; kokią nešt pagalbą, kaip pasielgti, ar skelbt savo valią ir toliaus tik per laikraščius ar tą valią apreikšti gyvu žodžiu.

Gruodžio mėn. p. m. mūsų korespondentas iš Suvalkų gub., kalbėdamas apie dideles pragaištis dėl paėmimo karan išteklinių, ragina sodiečius reikalauti, kad karas būtų užbaigtas. Tokia patarmė mums išrodo labai praktiška, ir valščiai, atsimindami apie savo ūkių, savo šeimynų ir savo darbininkų labą, turėtų apreiškėti savo valią per valščių sueigas ir reikalauti, kad jų balsas būtų įtrauktas į protokolų kuygą. Didesnei žmonių miniai susirinkus kitur šūkaute šūkauja: „šalin karą“, „šalin carizmą“ (vienvaldystę), „šalin policiją“, „lai gyvuoji konstitucija“ ir tt., žodžiu, balsiai apreiškia savo jausmus, savo troškimus ir reikalavimus. Mūsų žmonės teipgi neturėtų tylėti, kuomet karas ryja ne tik daugybę mūsų pinigų, bet teipgi daugybę žmonių, kuomet žūva šeimynų galvos, sveiki darbininkai, žūva ūkiai, ir šalies gerovė ir laimė, kuomet ašaros birste birsta . . . Žmonių dalis, jų laimė jų pačių rankose, žmonės pats privalo atsiliepti, skųstis balsiai, pasakoti savo vargus, reikalauti sau priderančių tiesų. Svarbiausia mūs, kaip viešpatystės sąnarių, tiesa tai yra tiesa spręsti apie viešuosius šalies reikalus: apie išleidimą įstatymų, apie būdą šalies valdymo (administraciją), apie teismus (sūdus), apie priderantį suvartojimą sudėtų mokesčių, apie reikalus šalies apginimo (karūmenę), apie vedimą karo arba padarymą santaikos ir tt. Esant geresnei tvarkai Rusijoje, nebūtų galėjęs nė beprotiškas karas atsirasti. Dabar liejamas yra nekaltas žmonių kraujas, skandinami milijonai rublių Tolimų Rytų vandenynė,* išleidžiama kas dien veik 3 mil. rublių, žūva brangios tvirtovės, miestai, ir beprotiškame savo apakime valdžia jį ieško naujų aukų, blaško surinktus nuo žmonių milijonus, breda vis į didesnes skolas, slenka į prapultį pati ir traukia paskui save žmones . . . Sakykit, meldžiami, argi galime mes ramiai sėdėti, rankas sudėję, matydami, kas darosi su mūsų sudėtais pinigais. Karo išlaidos guls ant mūsų pečių, kaip sunki nepakeliama našta, daugybę suslėgs ta našta, atsiras vargas ir skurdas, badas ir maras,

*) Karo laivų tapę paskandytą, arba sunaikytą, vidutiniškai už 110 mil. rublių; dabar siunčiama veik tiek jau laivų.

ligos ir visokios nelaimės . . 10 Maskolijoje, Lenkijoje, Finijoje, dagi Kurše (Rygoj) žmonės sunkioje valandoje apreiskia savo nepasikakinimą, drąsiai viešose vietose peikia esančią tvarką reikalauja konstitucijos (žmonių pasiuntinių valdžios) kovoja už savo tiesas, tuo tarpu Lietuvoje viešpatauja tyla, susnūdimas, dievobaimingas nuolankumas, baimė, dagi renkamos aukos, idant valdžia galėtų karą toliaus vesti, žmones žudyti ir turtus blaškyti . . .

(Toliaus bus)

Iš mūsų atgijimo istorijos.

Žemiaus mes talpiname silpnutį p. Būno straipsnelį, vardu „Mūsų judėjime“, drauge su pasergėjimais mūsų sandarbininko p. — lis. Mes tai darome. viena dėlei pridurti prie straipsnelio pasergėjimų, o antra, norime, kad ir silpnesnieji mūsų sandarbininkai, dagi sodiečiai, galėtų viešai atsiliepti ir pratitis prie rimtesnio apsvarstinėjimo mūsų tautos reikalų.

Šitai ką rašo p. Būnas:

„Laikas nuo laiko mūsų judėjime vis naujesni apsirėiskimai iškyla. Pusę amžiaus žemyn nulipę, pamatysime tautos ėdikus užtaisiusius mums pražuvimo pinkles, besisųpsančius iš džiaugsmo dėl mūsų išnykimo (ar apie 1854 m.?! Red.) Tuo tarpu mūsų didvyrių lietuviškose širdyse kibirkštėlė meilės tėvynės plykstelia ir uždega didelę neužgesinamą ugnį meilės tėvynės (ar pirm 50 metų?! Red.) Ta ugnis išsiplečia ir išsilieja po plačias apygardas ir vietas pražuvimui pasmerkto Lietuvos; ta stebuklinga ugnis pasiekia toli už Lietuvos rubežių išblaškytų daugelį žmonių, nuo lietuviškos šaknies paeinančių; tie žmonės ima dairytis, kas aplinkui dedasi: pamato savo geradėjus ir jų siekius. Ir štai, kelios dešimtys tukstančių žmonių, ką gėdėjosi savo paėjimo, savo kalbos ir motinos, drąsiai prisipažįsta: „mes esame lietuviai ir norime sau pritinkančias tiesas turėti!“ (ak tai atsitiko 1883 m.! Red.) Sujunda tautos ėdikai, persekioja, aštriausius būdus vartoja (? Red.) nuslėgimui tos naujos dvasios. Mūsų tūli didvyriai, smunka į užrubežį, kad ten, laisvesniais būdami, galėtų tarnauti tėvynei. Likusieji, tautos ėdikų ištremti iš tėvynės, (ar 1854 m.? Red.) vargsta šaltuose kraštuose, grūdamiesi su baltomsiois meškoms. (? R.) Tūli išsigandę paliovė dirbti ir, būdami saunorais, ėmė glaustis po sparnais šiaurės arelio (kuomet? Red.) Ir mūsų kunigai buvo subruzdę dirbti, bet pamatę, kad tas darbas džioviną jų taukines, apsnūdo (kuomet? R.) Liko visas sunkumas, visa pradžia tautos atgijimo ant sulinkusių nugarų varguolių, surūkusiose grįčiose gyvenančių. (kuomet? Red.)

Juos tautėdros kankino, iš tėvų trėmė, bet jų kaskartą vis didesnis skaitlius augo. Jaunuomenė teip karštai degė ugne meilės tėvynės, kad tautėdros nuilso be persekiodami ir rankas nuleido. Iš varguolių kilusioji inteligentija pasekmingai varė (kuomet? *Red.*) pradėtąjį (kieno? *R.*) darbą. Pamatė, kad negana pripažinti save drąsiai tuo kuo esi, bet reikia ir medeigiškai apsirūpinti: kam turi svetimtaučiai ir mūsų dielės naudodamiesi iš mūsų nesusipratimo ir tamsybės, mūsų kraują čiulpti, lai kožnas savo kraują gyvena.

„Tuojaus sutiko (kuomet? *Red.*) ant to išganingo kelio į ateitį priešą, dagi savąjį „dvasišką mokytoją kunigą“, ku is visokiais būdais trukdo susipratimą, siundo žmones-tamsunus ir davatkas kasti susipratusius, paslaptینگai ir atvirai daneša apkvaitusiems akliems savo draugams valdžios tarnams, kurie vieton tarnauti carui, tėvynei ir žmonių labui, tarnauja tik savo pilvui, o žmogų, progai atsitikus, šuniškai kanda teip, kaip kunigai, vieton tarnauti Dievui, tarnauja vien savo pilvui. Ant galo kunigai (žinoma nevisi), gėdos netekę, pradėjo atvirai dargi per laikraščius denuncijuoti susipratusias ypatas.

„Bet nežiūrint nė į joki trukdymą, susipratimas kilo kaskartą aukščiau, aukos kasmetą skaitlingesnės krito. Lietuvos vardas ėmė atvirai skambėti po visus žemės kraštus ir štai suvis nelaukiant ir nesitikint (? *Red.*: žr. „Varpą“ 1902—3 m.) caro valdžia išplėstą pirm kelių dešimčių metų spaudą sugražina. Tiesiog sakant pasiūlė. Kokią naudą atneš ta, priverstinai iškovota nuo caro valdžios, spauda, tai laikas parodys.

Žinoma, kunigai ir pajudis savo taukines, norėdami pasinaudoti gera proga ir įgyti didesnę valdžią ant žmonių dvasios. Visi, ką ikiol snaudė, turtus krovė ir taukines augino sukrus dirbti neva žmonių ir tautos labui, bet ištikrųjų norėdami įgyti didesnius turtus, valdžią ir garbę.

Toliaus p. B-ūnas sako:

„O mes ką?.. Ar imsime snausti lyg atsilsėdami po sunkių darbų?.. Ar eisime ir mes šokinėti pagal caro valdžios tarnų dūdele?.. Man rodos, verta varyti ir toliaus pradėta darbą, nors mus vargšus, už teisybę einančius, laukia paniekinimas, kunigų keiksmas, kalėjimai, ištėmimas. Dirbkime, kol galime: darbas neliks be naudos. Didžpinigiai ir kunigai gatavi, po visokeriopa skraiste pasislėpę, iš mūs kūno kraują ir syvus čiulpti: jie mums draugais nebuvo nė nebus, kol nepermainys ne tik savo paviršiaus, bet ir širdies. Dirbkime ant labo žmonių ir tautos, kad pasiliktume ženkliais istorijoje mūsų judėjimo.“

B-ūnas.

*

*

*

Perskaitęs tą straipsnį, p.¹² ~~ats~~ atsiliepia tokiu būdu:

„Nurodydams, kaip atsirado mūsų tautiškas judėjimas, p. B-ūnas visai nepaliečia pačių priežastčių, dėlėi ko atsirado toksai judėjimas, dėlėiko ans laikui bėgant vis platinos ir dėlėi ko šiandien,*) kaip sako p. B-ūnas, „visas tautos atgijimo sunkumas pasiliko ant sulinkusių varguolių nugarų, tų varguolių, kurie gyvena surukusiose Lietuvos gričiose“. Norint išrišti kaip šiuos klausimus, teip ir apskritai suprasti įvairias tautiško kilimo mintis ir siekimus, reikia labiaus išsižiūrėti į patį gyvenimą, o ne užsiganėdinti vien tik nurodžius didvyrių širdį, arba jų nenorą džiovinti taukus. Tokiais gražiais pasakymais, man rodos, mes tautiško kilimo neišaiškisime ir lengvai galime paklysti, kas iš dalies atsitiko ir su p. B-ūnu.

Jeigu apie pusę amžiaus tam atgal Lietuvos korikas Muravjovas ir buvo užsimanęs visai panaikinti lietuviškus raštus, tai ans tai buvo padaręs ne akių plotu, bet su tam tikru išrokavimu. Nors tuomet ir mažai lietuviai tautiškai buvo susipratę, vienok ir tuomet buvo jau nemalonūs valdžiai raštai Daukanto, Valančiaus, Ivinskio ir kitų, o kas svarbiausia ir to laiko lietuviai buvo išdrisę prisidėti prie lenkų maišto. Jeigu Muravjovas išdriso svajoti apie prašalinimą lietuviškų raštų, jeigu jis buvo manęs prijungti lietuvius prie Maskolijos, tai tik dėlto, kad mažai da tuomet tebuvo tų raštų, kad mažai tebuvo žmonių tautiškai ir politiškai susipratusių. Spaudai likus uždraustai, reikėjo veik dvidešimties metų, iki tautiškai susitvirtinę, lietuviai įstengė įkurti (1883 m. *Red.*) pirmą užsieninį laikraštį. Atsiradus užsieniniams laikraščiams, tautiškas susipratimas pradėjo eit sparčiau ir šiandien po suvirš dvidešimties metų nėra da užbaigtas. Bet kas svarbiausia, augant tautiškam susipratimui, pačioj užsieninėj spaudoj atsirado įvairios srovės, kuriose nevienaip tapo aiškinami tie patis žmonių reikalai: šaly tautiškų siekimų išdygo ir politiškieji reikalavimai, kurie pradėjo išskirstinėti mūsų žmones į įvairias kuopas. Nemažai žmonių pirmiaus dirbė

*) Straipsnyj p. Bijuno pasakyta: „visa pradžia tautos atgijimo“ — tai būtų pirm 15—20 m. *Red.*

nustoję darbuotis, nes jie 13 siliko užpakalyje išaugusių politišku reikalavimų; kai-kurie iš tų darbininkų pasirodė visai neturį politišku troškimu, kurie juos skirtų nuo valdžios politikos; vietoj pranykusių spėkų atsirado naujos, kurios kas-kart su didesniu persitikrinimu kimba į kovą su valdžia už žmonėms priklausančias tiesas.

Tų tiesų reikia ne tik gyvenantiems „surūkusioj Lietuvos gričioj“, bet ir daugeliui kam iš kitų mūsų viengenciu. Todėl kovoje už tas tiesas ir šiandien dalyvauja ne tik gyvenantieji tose gričiose, bet ir kiti, kurie yra supratę tų tiesų reikalingumą. Todėl negalime pasakyti, jog viso tautiško atgijimo sunkumas guli ant varguolių nugarų; ans guli ant tų visų, kurie šiandien kenčia dėlėi mūsų krašto politiškos nelaisvės.

Pagaliaus ir patsai p. B-ūno nutarimas, kas rašys cenzūruojamoj spaudoj nėra teisingu, Kas ik-šiol nerašė, nieko nedirbo, tas tur būt ir toliaus snaus (? Red.), o rašys tie patįs žmonės, kurie ir pirmiaus rašė. Žinomas rašymas rašymui nėra lygus, apie tai, man rodos, jau ir užsieninėj spaudoj buvo matyti. Ir ten buvo raštų, kurie mus kvietė nesipriešinti prieš valdžią, neužpuldinėti ant dvasiškijos ir tt. Spaudai atsiradus, tokių raštų atsirada daugiaus, o gal da ir prastesnių raštų. Tegul atsiranda, kelio jiems mes negalime užkirsti, bet tų raštų niekingumas padės mums susiprasti,*) kokie turi būti geri raštai, kokie raštai reikalingi tiems varguoliams, gyvenantiems surūkusiose Lietuvos gričiose.

—lis.

*

*

*

Prie p. B-ūno ir p. -lis straipsnelių mes turime pridurti porą žodžių ir nuo savęs.

P. B-ūnas, matomai, ne tiek rūpinasi išaiškinti priežastis tautiško mūsų atgijimo, kiek nurodyti „vis naujus mūsų judėjimo apsireiškimus“, t. y. mūsų judėjimo istoriją bet tas darbas jo plunksnai yra per sunkus.

Gryždamas „pusę amžiaus žemyn“ p. B-ūnas nurodo 1854–55 m. o ne gadyne Muravjovo (1863–4). Taigi

*) Nesuprantama, koku būdu „niekingi raštai“ gali padėti mums susiprasti Red.

kaipo pradžią tautiško lietuvių atgijimo nurodo (o gal to nė pats nežino) gadyne Daukanto, Valančiaus, Ivinsko ir kt. Tuo tarpu už pradžią lietuvių atgijimo mes laikome 1883 metus, t. y. metus pasirodymo „Auszros“. Apie pradžią lietuvių atgijimo buvo plačiai rašyta „Nė 3 Varpo“ 1903 m., „Nė 3 „Ūkininko“ 1903 m., kun. Miluko Albume ir kitur. Žinoma šaknis lietuvių atgijimo nusitęsia ne tik į lenkmečio gadyne, bet ir į baudžiavos, ir spinduliai tos dvasios tėmijami dagi Daukšos gadyne, pabaigoj XVI amžiaus.

B. netik nenurodo kaip reikiant atgijimo pradžios, bet nenurodo nė kitų „mūsų judėjimo apsireiškimų“ (uždraudimo spaudos 1864 m., pasirodymo „Auszros“ 1883 m., persekiojimo 1897 m. ir 1900 m.), nepasako, kas buvo „tautos ėdidai“ pradžioj, kokias „pinkles“ jie statė, kuomet kunigai paliove dirbė, kuomet „liko visas sunkumas, visa pradžia tautos atgijimo ant sulinkusių nugarų varguolių“, kas „pradėjo“ tautos atgijimo darbą ir kuomet inteligentija toliaus varė pradėtąjį darbą“ ir tt. Teip rašydamas p. B. krečia kaip iš rankovės „vis naujus apsireiškimus“: tika atgijus lietuviams jau „ėdikai persekioja, aštriausius būdus vartoja“, „didvyriai smunka į užrubežį“, o „likusieji, užtremti iš tėvynės vargsta šaltuose kraštuose grumdami su baltomsionis meškom“ ir tt. Toki raštai ne tik nieko nepamokina skaitytoją, bet tik supainioja įgytas jo žinias, apdėmdina Lietuvos praeitį, tikrąsias priežastis mūsų atgijimo ir stiprybės Todėl mes čion suglausime į daiktą svarbesnius mūsų atgijimo faktus, aplenkdami klausimą apie to atgijimo priežastis.

Pirmasis atsitikimas, kuris turėjo didelę įtaką ant mūsų tautos, tai buvo pasirodymas „Auszros“ 1883 m. kovo mėn. Tą atsitikimą mes brauginame ir minime kaip pradžią mūsų tautiškojo atgijimo. Liet. Dem. Partija savo 1902 m. seime užmanė švęsti pasirodymą „Auszros“, kaip tautiškąją šventę. Gadyne ta da nėra pilnai išaiškinta, bet mes malonėtume, kad kiekviens apšviestas lietuvis, o ypač mūsų saudarbininkai, žinotų bent tiek, kiek buvo apie tą dalyką rašyta mūsų laikraščiuose.

Antras svarbus mūsų atgijimo apsireiškimas tai buvo pasirodymas „Varpo“ 1889 m. t. y. i 3čius metus po „Auszros“ užgesimo (1886 m). I metus po pasirodymo „Varpo“ pasirodė „Ūkininkas“. Mēs išskiriame tuodu laikraščiu iš kitų eilės, nes juodu turėjo didžiausią ir ilgiausiai tvėrusią įtakę ant lietuvių tautiškojo gyvenimo. Prie sunkiausių politišķų sąlygų juodu kovojo už lietuvių tiesas, ir labiausiai, gali sakyti, prisidėjo prie lietuviškos spaudos atgavimo ir dabar nepaliauja kovoje ir aiškinę mūsų tautišķų reikalų. „Ūkininko gyvenimas ir vargai tapo aprašyti „Ūkininke“ pabaigose 1899 m. ir 1904 m.

Pradžioj visi apšviestesnieji lietuviai ėjo išvien, bet vėliaus įvyksta nesusipratimai tarp svietiškosios ir dvasiškosios inteligentijos, ir 1890 m. jaunesnieji kunigai ir jų šalininkai išleidžia savo atskirą laikraštį, vardu „Apžvalga“. Atsiranda dvi darbavimos pakraipos, dvi srovės: liberalų-demokratų, arba laisvamanių - liaudininkų, ir konservatyvų klerikalų, arba atsispyrėlių-dogmintikų*)

1896 m. įsikūrė „Lietuvių Socialdomokratų Partija“ ir pradėjo išleidinėti „Lietuvos Darbininką“. Tokiu būdu šale dviejų aukščiaus minėtų tautiškojo darbo pakraipų atsirado trečioji — socialdemokratišķoji, arba, paprastai kalbant, darbininkišķoji.

1897 m. — pirmas didysis persekiojimas lietuvių už „priešvalstijinę propagandą“, ypačiai Suvalkų gubernijoje.

1900 — antras didysis persekiojimas lietuvių už „priešvalstijinę papagandą“, ypačiai Kauno gubernijoje.

1903 m. — pirmoji tautišķoji šventė, 20-metinės „Auszros“ sukaktuvės, su plėčiu paminėjimu „Auszros“ gadinės.

1904 m. panaikinimas spaudos uždraudimo 7 d. gegužės (n. s.)

Tai bus, rodos, svarbiausieji mūsų tautiškojo atgijimo apsireiškimai.

*) dogma — įstatytoji, neperkratytinoji teisybė, mokslas; dogmatikas — šalininkas dogmų, tikis į koki nors mokslą, nors jam ir neaiškų, nesuprantamą.

„Teisingieji“ teismai.

Atsiūzdama į mūsų kraštą žemiečių viršininkus, valdžia sakėsi norinti duoti žmonėms artimą, greitą ir teisingą teisimą. Valdžia neapsiriko. Gavome artimą teisimą, nes savo bylomis toliaus kaip iki gubernatoriui nebenueisime, Senato sprendimų nebeužgirsime. Gavome greitą teisimą, nes žemiečių viršininkai nemėgsta smulkaus svarstiniųjimo, gana jiems pasiskundimo, o kaltininkas tylėk ir pildyk viršininko sprendimą. Gavome „teisingą“ teisimą, nes jis mums ant kiekvieno žingsnio primena seną teisybę, jog prieš vėją nepapūsi, prieš poną prastas būdamas neatsispirsi. Teisybė yra toks dalykas, kurs vieniems vienaip išrodo, kitiems kiteip. Ką vieni teisybe vadina, kiti mato neteisybę, skriaudą. Jei aš ką pasmaugčiau, užmuščiau, visi šauktų: nedorėlis, žmogžudys! nubauti jį! Jei koks Muravjovas šimtus žmonių, tėvynės apginėjų, pakorė, sušaudė, užmušo, daugumas šaukia: teip reikia, tai teisinga, ir kaip kokiam šventamjam pastatė ant tako stovylą, kad kiekvienas pro šalį eidamas kepurę kilstelėtų. O jei koks karalius šimtus tūkstančių žmonių, atėmęs vaikus nuo tėvų, vyrus nuo pačių, tėvus nuo vaikų ir nuvaręs juos į kokią pasvietį, liepia šaudyti ir galabyti kitus tokius pat tėvus, vyrus, vaikus, nékuom prieš juos neprasikaltusius, ir kitus bežudant liepia patiems galvą padėti, tuokart visi šaukiame: teip reikia, tai teisinga, ir bažnyčiose meldžiame Dievo, kad padėtų tam karaliui kuo daugiau žmonių išžudyti, meldžiame Dievo, kad jį nuo nelaimių saugotų ir jam amžių prailgintų. Kas yra „Dievo pateptas“, gali daryti, ką tik užsimanys, nors svetimame krauje mazgotis, ir nieks nedrįs balsiai pasakyti, jog jis neteisingai daro. O tu, vargdieni, kurio nieks nepatėpė, skursk skurdeną ir nedrįsk savo vargų priežasties jieškoti. Jei tu neturi ko valgyti, stipk badu; jei žiemą kurevos neturi, kęsk šaltį; jei tavo trioba suirus, nedrįsk jos ramstyti, tegul tave užgriūva, nes jei kiteip darysi, būsi kaltas kaipo neteisybę daras. Teip mokina mūs „teisingieji teismai.“ Teko man prieš šv. Joną būti Gruzdžiuose teisme. Viršininkas Janavičia iš Žagarės

perkratinėjo dvarponio Nariškino bylas su žmonėmis. Žmonių pavardžių neatmenū, neužsirašiau, tik atmenu, kuo jie prasikalto ir kokią teisybę teisme rado.

1. Žmogelis vežesi rankų vežimėlyj sausų žabų, Nariškino miške prisirinkęs; žemiečių viršininkas apsvėrė jam 15 rublių užmokėti ir nedėlią „arešto“ atsėdėti. 2. Kitas vežesi vežimą tokių-pat sausų medžių. — gavo 17 rublių bausmės ir mėnesį kalėjimo. 3. Koks padegėlis nešėsi samanų maišą, prisirovęs ne miške, bet pakeliais iš ravų, gavo 7 rublius mokėti ir 3 dienas arešto. 4. Motriška nešėsi šluotų prisilaužus, — gavo 5 rublius užmokėti ir nedėlią arešto: 5. Kita motriška už grybų krepšį gavo 4 rublius užmokėti ir 3 dienas arešto. 6. Karvė nespėjo per sieną pereiti, piemens tuojau atgal parginė, vienok reikėjo 5 rubliais užmokėti.

Užtat žiemą viena Žagarės vagi, žmogui ratus iškrausčiusi ir arklį atėmusi visai išteisino*) Ar negana? Ar be-reikia greitesnio ir teisingesnio teismo? *Gvildys.*

Šalin tamsa.

Šalin tamsa iš mūsų krašto!
Šalin apuokai ir šeškai!
Šalin, kas naktį gyvius drasko:
Pelėdos, šykšniai ir vilkai!
Eik šen aušrele, tu šviesoji!
Apšviesk tamsybių šiuos laikus

Tekėk saulyte, tu skaisčioji,
Parodyk svetui jo takus.
Šalin tamsa, jūs krušos, vėjai!
Šalin ledai, baisi audra!
Šalin visi šiaurės spaudėjai!
Tegul apšviečia mus giedra.

Laukinis.

Į darbą, sukruskim!

Atbudus mūs tautai, sukrutus į darbą,
Mus spaudžia, kankina, męs kenčiam tik vargą.
Nvien tik męs kenčiam, bet mūs visa gentė,
Nuo amžių suspausta, nelaisvėj vis kentė . . .
Išaušo aušrelė, saulutė pražybo,
Ir mūsų akelės linksmybę išvydo . . .
Ei ne, ne linksmybę — per kaklą nagaiką! —
Ir didinos aukos, kas metą, kas laiką.

*) v. koresp. „Uk-ke“ № 4 p. 114.

I Sibirą vienus, kitus į belangę,
Kad tapo net liudnāpo mūsų padange.

Ir dirbam ir trokštam laisvesnės gadynės,
Ir daug jau kentėjom dėl savo tėvynės . . .
Ne tai dėl tėvynės, bet patįs dėl savęs —
Neviens savo darbo yr vaisių ragavęs.
Oi kaip tai malonu dėl labo draugijos
Darbuotis, nuslėgiant piktybę vergijos;
Už tikslą taip aukštą kankinimas laukia.
Ir pasekmes rusčiai verksmingas užtraukia.
Į darbą! Į darbą, kiek kas tiktai gali!
Ir baimė ir kliūtis tur smukti į šalį . . .
Atbudus mūs tautai ir mes gi atbuskim,
Į darbą, sukruskim! Į darbą, sukruskim! . . .

Liepukas.

Laiškas Tolstojaus Mikalojui II.*)

Mylimasis Brolau!

Tais žodžiais aš užkalbinu Tamistą, ne kaipo valdovą, bet kaipo žmogų — brolį; beto aš manau neužilgo mirsiąs, todėl rašau tarytum iš kito pasaulio. Aš negalėčiau ramiai numirti, nepasakęs, ką aš manau apie Tamistos veikimą šioj valandoj: koks tas veikimas turėtų būti, kiek gero jis galėtų padaryti milijonams žmonių ir Tamistai pačiam ir kiek pikto gali atnešti visiems ir Tamistai, jei bus einama tuo pačiu keliu, kokiū dabar einama.

Trečia dalis Rusijos gyventojų yra apgultųjų padėjime, arba, kitaip sakant, yra atstumti nuo įstatymų globos, palikti be tiesų. Armija policistų, tikrųjų ir slaptųjų eina vis didyn. Kalėjimai, ištėrimo užkampiai, areštantų urvai, nekalbant apie šimtus tukstančių paprastų nusidėjėlių, pilni politiškųjų prasi-kaltėlių, prie kurių dabar tapo priskaityti dagi darbininkai.

Cenzūra su savo uždraudimais pavirto į nesuomonės įstaigą ir elgiasi blogiau, negu blogiausiuose laikuose 40-tųjų metų (Mikalojui I. viešpataujant *Red.*).

*) Šią laišką parašė Leo Tolstoj, didis Rusijos raštininkas sausio 16 d. 1902 m., kuomet jis buvo sunkiai susirgęs. Tai buvo tarytum Tolstojaus testamentas, parašytas ant mirties patalo. *Red*

Persekiojimas tikėjimui nėkuomet nebuvo taip tankus ir taip atšiaurus, kaip dabar, ir darosi vis tankesnis ir atšiauresnis.

Visur į miestus ir fabrikų sodybas traukiama yra karūmenė; ji yra apsiginklavus, su baisiais ginklais, idant reikale galėtų užpulti ant žmonių. Daugelyje vietų jau atsitikęs yra kraujo praliejimas ir brolių žudymas. Ir visur rengiamas yra naujas, dar baisesnis, brolių kraujo praliejimas, kuris be abejonės turės įvykti. Pasekmė tokio stropaus ir atšiauraus vyriausybės veikimo yra ta, kad užsiimam žemdirbyste sodiečiai, taigi 100 milijonų gyventojų, ant kurių pečių pasiremia visa Maskolijos didybė, nežiūrint ant neišpasakyto pakilimo viešpatystės išdo, arba, geriaus sakant, dėl tojo pakilimo, kas syk daugiau puola į vargą, teip kad badas dabar pavirto paprastu, normališku apsireiškimu. Tokiu pat apsireiškimu yra visuotinas nepasikakinimas visų luomų ir atsiradimas priešingos vyriausybei dvasios.

Priežastis to viso aiškiai puola į akis. Vienintelė priežastis yra ta, kad pristovai ir patarėjai įkalbinėja Tamistai, būk tik per suslėgimą visų gyvenimo apsireiškimų galima esą pagerinti žmonių būseną ir apsaugoti Tamistos ypatą ir ramumą. Bet veikiau galima sulaikyti upelio tikėjimą, negu Dievo leistą nuolatinį paakiui žengimą žmogijos.

Nedvyvai, kad tokias Tamistos pažiūras jie prilaiko, sustiprina ir stengsis teip elgtis toliaus: jie turi naudą iš šių dienų dalykų stovio, jiems rūpi vien jų nauda, jie savo širdies gilumoj sako: bile mums gera, „paskui gal ir tvanas atsitikti!“ Bet yra dvyvai, kad Tamista, būdamas laisvas žmogus, kuriam nieko nestinga, turėdamas išmintį ir gerą širdį, gali tikėti tikiems žmonėms ir sekdamas jų patarmes, gali tiek daug blogo daryti, arba prileisti, tik dėl vieno neišpildomo troškimo sulaikyti amžiną žmogijos žengimą paakiui.

Ak tik negalimas daiktas, kad Tamista nežinotum to, ko mokina mus istorija žmogijos gyvenimo, kad Tamista nežinotum, kad šio gyvenimo apsireiškimai, kaip ekonomiškieji ir drauginiai, teip ir tikėjimiškieji ir politiškieji, be paliovos mainėsi, tapdami kas syk žmoniškesniais išmintingesniais, tobulesniais.

Patarėjai įkalbinėja Tami, kad tat visa ne teisybė kad pravoslavija ir autokratija*) (despotizmas) esančios Rusijos žmonėms prigijusios, kad, kaip ikišiol, taip ir ateityj jos turinčios išlikti, net iki pasaulio pabaigos; kad tai esą reikalinga žmonių laimei, kad reikalinga esą ginti ir prilaikyti pravoslaviškąjį tikėjimą ir autokratiškasias politiškas ištaigas, kaip du, viens antrą papildančiu, reikalu kurie dabar taip jau rusų tautai tikti, kaip kitą-syk. Ak iš apyskaitų Sinodo oberprokuroro (Pobiedonoscevo *Red.*) galite pastebėti, kad daugiausia prasilavinę sodiečiai per-eina kas syk tankiau į t. v. sektas (atskalas), nežiurėdami nė ant persekiojimų nė ant pavojaus, kurie jiems grūmoja, apleidžiant pravoslaviją. Antra, jei yra teisybė, kad pravoslaviškasis tikėjimas yra prigijęs rusų tautai, tai kam jam reikalinga tokia paspirtis, kam reik persekiot tuos, kurie jį apleidžia? . . .

Tą pat galima pasakyti ir apie absoliutizmą. Kolaik žmonės tikėjo, kad caras esąs neklystantis šios žemės dievaitis ir vienui viens valdąs šalį, tolaik absoliutizmas tiko rusų tautai, bet dabar visi, arba bent šiek tiek apsišvietę, žino, kad geras caras tai tik laimingas atsitikimas, kad carais gali būti dagi niekšai ir bepročiai, kokiais yra buvę Ivan IV Baisusis ir Povilas I. Beto visi žino, arba gali suprasti, kad caras, nors ir jis būtų geriausias ir išmintingiausias, joku būdu negali vienui viens valdyti 130 milijonų žmonių, kad tuos žmones valdo tie, ką stovi arčiausiai prie caro, kad tiems valdovams daugiausiai rūpi ne žmonių, bet jų pačių gerovė.

(Toliaus bus.)

Vaizdeliai iš gyvenimo.

Prašymas.

— Ar negalėtum Tamsta prašymą parašyti, kad Liaušiuose šventomis dienomis būt užginta bernams ir darbininkams degtinės arba alaus pirkti: jie, biauzybės, šventomis dienomis visai nusi-geria, o parėję smarkauja, rūgoja už valgi, už užlaikymą ir drabužį ir igi pusiaunaktų pasidaužę panedėlyje miega veik per dieną; tuo tarpu nors ir smarkiausias darbas būtų, o darbininkas

*) autokratija (grekų žodis) susideda iš autos- pats ir kratein-valdyt; lietuviškai sakoma vienvaldybė. *Red.*

pagirioja. — Teip kalbėjo tur21gas ūkininkas, kurs visokiais būdais stengėsi susiauryti darbininkų laisvę.

— Geras Tamstos užmanymas: tiesa, degtinė daug blogo daro, kenkia žmonėms, ir geriau būtų, kad jos niekur negautum pirkti.

Ant tų žodžių ūkininkas susiraukė ir, matyt mano atsiliepiu nepakakintas, atkirto.

— E, teip negali būti. Kad visai negautum pirkti, tai būtų negerai: kitasyk išeina toks reikalas, kad jokiū būdu negali be degtinės apseiti; jei reik nuo ko ką išprašyt, tai su degtine širdį suminkštini ir iš kiekiausio žmogaus išprašai ką reik. Ar pirkt, ar parduot, ar kitoki reikalai, — be degtinės sunku apseiti. Ir vėl, kad susirenkam keletas ūkininkų ant kokių reikalų, arba giminės ir kaimynai susieinam ant poterių, tai degtinė — visa paguoda. Ir teip vargai spaudžia iš visų pusių, o žmogus, negaudamas kur nusiraminti kvailą galvą gautumei.

— Tai Tamsta manai, kad darbininkams ir bernams nėra jokių vargų ir nusiramavimo nereikia?

— Kas jiems, biauzybėms, per vargai? — apsirėdę, paėdę tik reiktų rūpėti jiems darbas. O čia tavo smegens gal į titnagą sudžiūti, besirūpinant apie viską: pasėji, tai rūpi, kad išdygtų, kad užaugtų, kad suvalytum; sakau: rupeščiams galo nėra.

— Tiesa, ūkininkai turi daug vargų ir rūpeščių, — pasakiau pagaliaus nuskūzdamas.

— Tai parašyk prašymą. Tik kažį kur jį rašyti? Man rodos pas vyresnįjį „akčižną“; apie jį ir „manipolčiks“ ant galų pirštų šokinėja.

— Dėl to geriausia prašymas rašyti į gubernatorių. Bet aš abejoju, ar ką gelbės tas rašymas?

— Dėlko nieko negelbės?

— Dėlto, kad dėl tamstos vieno valdžia negali įvesti naujo įstatymo, o antra, tamsta nori tik suvaržyti darbininkus.

— Ale ne, ant prašymo pasirašys koki tris šimtai ūkininkų; visas šitas kraštas nuo Šaukių pasirašys.

— Dėlko nevysi? ar ans kraštas nesutinka?

— Sutikt tai sutiktų. Matot, šitas kraštas tankiai ateina į Šaukius, tai dėl jų galėtų Liaušiuose suvisai ir nebūti gėrymų.

Bet matot, reiktų teip parašyti, kad kas neturės nuo prabaščiaus ženklelio tas negautų pirkti degtinės.

— Na, o kad tamsta paskui negausi?

— Męs ūkininkai tai visai kas kita; pažintį turime su prabaščium, šį-tą nuvežame prabaščiui; ale tie, biauzybės, darbininkai tai galėtų giedoti, jokių būdu negautų daleidimo.

— Tiek to, kad jau Tamsta teip nori, tai aš parašysiu prašymą, bet lietuviškai.

— Lietuviškai?! Pas ką rašysit?

— Tai tik pas gubernatorių.

— O ar gubernatorius moka lietuviškai?

— Moka — nemoka, kas mums galvoj, męs lietuviai turime pilną tiesą lietuviškai rašyti.

— Tai negerai, kad ne rusiškai, paskui gali nieko negelbėti tas rašytas lietuviškai prašymas.

— Kaip rašysi teip, o tas raštas vis nieko negelbės, nes, kaip sakiau, tamstai vienam valdžia neįves naujų įstatymų; ot kad keletas paviety susitarę to prašytų, tada būtų kitas dalykas. Bet ar šaip ar teip, o tamstos užmanymas yra geras, ir tą klausimą, kaip susiaurinti girtuoklystę, reikia judinti, gal atsiras ir daugiau to norinčių ir bus galima tą užmanymą įvykdyti.

— Ar tai tamsta rusiškai nemoki, kad nenori rašyti rusiškai?

— Mokėte moku; bet man rodosi tokį prašymą rašyti lietuviškai kurkas geriaus ir parankiaus, negu rusiškai: tegul ir gubernatorius žinos, kad yra lietuviai.

— Tai rašykit rusiškai, paskui kartais lietuviškai parašius gubernatorius neperskaitytų.

— Jeigu jau teip tamsta nori, — atsakiau, ir dą kartą perklausinėjęs jo reikalavimus sėdau rašyti. Jis išėjo.

Surašiau prašymą išreikšdamas faktais blėdingumą degtinės ir alaus pardavinėjimo švenčių dienoje ir aiškiais žodžiais išreiškiau ūkininkų reikalavimą užginti šventomis dienomis pardavinėjimą svaiginančių gėrimų. Ūkininkas, už valandos sugryžęs, davė 50 kap. ir dėkavodamas išėjo su prašymu namon. Po kelių dienų atbėga tas pats ūkininkas, net uždusęs, atmeta man tą prašymą ir reikalauja 50 kapeikų.

— Kas? Dėlko? — paklausiau.

— Negerai parašei, o pini²³ émei! Prabaščius skaitė, tai klaidų rado; šėip sako būt gerai parašyta, tik keliuose daiktuose vietoj „ja“ „ė“, ir sakė nevisur teisingai „znoklordi“ parašyta. Ot jis — prabaščius surašė nors 3 rublius paėmė, ale sakė, daug geriaus parašęs, negu tamsta.

— Ale kurgi? Aš gana gerai parašiau; o kad ten kokios menkos klaidelės ir yra, tai tegul žinos ir gubernatorius, kad tur būti lietuviams leistos tiesos prigimtą kalbą vartoti prašymuose, tai tada bus be klaidų parašyta.

Matydamas ūkininką trypiantį iš nekantrumo, atidaviau 50 kap., ir jis, nė „sudiev“ nepasakęs, išėjo. *Stiklas.*

Mobilizacija.

Tą nedeldienį iš ryto anksti buvo išlipintos prie tvorų sienų ir telegrapo stulpų Pamazgynės miestelyje popieros trijose kalbose: maskoliškoj, lenkiškoj, ir lietuviškoj maskoliškomis litaromis. Tos popieros atvirai skelbė busiančią ko-greičiausiame laike mobilizaciją ir nurodė bausmės įstatus pasipriešiniusiems.

Saulutė užtekėdama tik parodė savo veidą, bet vėl tuojaus į juodus debesis įlindo, kaip ir į kokią nuliudimo bedugnę.

Žmonės pėkšti. raiti, ir važiuoti visais keliais skubinosi slinko į Pamazgynės miestelį su visokiais reikalais: kas naujienų išgirsti, kas tabako nusipirkti, kas nuraminti bažnyčioj dvasią ir sujudintus jausmus. Patėmiję prilipintas popieras sušneko: „Na tai ir vėl cicilistų darbas!“ ir mokantieji skaityti, apsidairę, ar kas nemato, priėję paskaitė ir sušuko: „Zopasnus ims į karę!“ Tuo kilo šnekos, visokios kalbos apie galimus ir negalimus daiktus.

— Eiti į karę — sakė nevienas — tai vis tiek kaip ant smerties; o ant smerties eiti, daigi jaunystoje turint šeimyną ir namus, baisu ir pamislyti. Ką padaryti? Viens kito klausinėjasi ką padaryti, kalbėjosi terp savęs perstatydami viens kitam baisyus ateinančius daiktus, ir nejučioms atėjo vakaras. Sugryždami žmonės iš miestelio parnešė ir į visus aplinkinius kaimus liūdnas žinias, teip kad su diena visa apygarda jau žinojo apie „mobilizaciją“.

Naktis. Verksmas nesulaikomas vaikų ir pačios atsisveikinančio ir iškeliaujančio šeimynos galvos — tėvo. Jis bėga į užsienius, išsižadėdams visko, kad tik nepatektų Japonų kulkoms. Pati ir

vaikai da nors valandėlę nori į²⁴matyti, nori pakalbėti ir nutarti apie ateinantį laiką: betgi ateina kaimynai, ką teipgi bėga nuo to baisaus myrio ir spiria ukininką eiti greičiau, kad perbėgtų nors sieną, pakol da nenutvėrus nemaloninga valdžios ranka. Išėjo. Atėjo į Prūsų pasienį, užmokėjo agentui už pervedimą po 20 rublių ir eina. Atsitiko nesusipratimas ar apgavimas: maskolius ant rubežiaus patėmyjo, trissyk šaukė „stoi“, ant galo trinkt iššovė. Viens vyras iš pulko einančių sugriuvo, kėnėjais apsiliejęs. Ant triukšmo atbėgo daugiaus kareivių maskolių ir visą būrį nelaimingųjų keleivių paėmė. Suėmė visus, gerai apdaužė, nuvarė į „kardoną“, apkraustė, pinigų išvogė ir pristatė į paliciją. Palicija nuvarė į kalėjimą. Sužeistamjam pašaukė gydytoją ir kunigą. Aprupinę dvasiškai ir kūniškai išvežė į pavietavą ligonbutį, kad sugytų, o paskui, sako, būsiąs sūdytas „lauko sūdu“ ir kad kokios būsiąs sušaudytas.

— Ak tu Dieve! — kalbėjo žmonės, — kas tai per teronybė!? Gaudo, šaudo, gydo ir vėl šaudys, kad tik tam vargšui žmogui didesnius kentėjimus sutaisyti. Ak nelaimingi mūsų vargšai! Sako, Dievas sutvėręs žmogų viešpačiu viso sutvėrimo, o čia žmogus nė ant savo gyvasties neturi valios — dūsavo žmonės.

Bijūnas.

Lietuviai mielieji.

(Balsas pabėgėlio).

Lietuviai mielieji, ką jūs sudūmojot,
Apleidžiat tėvynę, į užsienius jojat?!

Ar jumis negaila pačios, vaikų savo

Ir turtų brangiųjų, ką esat igavę?

Bet man teipos rodos, jūs jaučiat nelaime,
Todėlei jūs bėgat, apimti net baimės . . .

Gal jau apturėjot prisakymą naują

Mandžurijon eiti, už carą liet kraują?

Gal caras jau savo tarnų nebeteko:

Japonas išžudė, išblaškė, kaip sako . . .

Dabar ir patsai aš suprantu dalyką,

Matau, kad jūs bėgat visai ne už dyką:

Jei visi už carą galvelę padėtų,

Kas tuokart Lietuvą, tėvynę gelbėtų?

Kaip liksime gyvi, daugiau padarysim,
 Greičiau mes tėvynę nuo priešo apgysim.
 Japonai tik nieko mums pikto nedarė,
 O rusai už knygas į Sibirą varė,
 Dėlto mums reikėtų rusus iščia vyti
 Tėvynę, liuosybę ir save apgyti.
 Skarmaliai tie rusai į žemę mūs plaukia
 Ir suonos kashnelį nuo mūs burnos traukia;
 Ir mes jiems nesakėm nė vieno žodelio,
 Bet dar jiems padėjom, vaišinom ant kelio
 Ir štai dabar nori jie mus nužudyti,
 Į rytus nor siųsti, visus paskandyti.
 Prisako mums pačias ir vaikus palikti —
 Tegul kenčia bado, gal mirtį sutikti
 Geriaus už rubežiaus išbėgus gyventi
 Ir pačią ir vaikus su savim gabenti
 Nors čionai gyventi nėra per geriausia,
 Vienok gyvam likti už vis yr' brangiausia;
 O jeigu tėvynė norės jungą mesti,
 Mes visi pribūsime kas gyvas tik esti . . .

K. Vuostis.

Iš baisiųjų metų.

Kada Muraviovas liko didžiuoju valdytoju Vilniaus maištas jau buvo nuslopintas. Žuvus Narbutui ir Sierakauskiui, maištininkai nupuolė ant dvasios ir nebemanė apie kovą, vien manė apie išsigelbėjimą iš rankų besivejančių juos budelių. Daugumas maištininkų geruoju pasidavė valdžiai, kiti žuvo po miškus nuo šalčio, ligų ir bado.

Muraviovas apgarsėjo Lietuvoje, da būdamas gubernatorium Gardino gubernijos, trisdešimt metų pirm lenkmečio. Tada jis pakorė Mykolą Valavičių su jo draugais sodiečiais. Kaip didžiausias valdininkas atsižymėjo vagystėmis ir išdavimais. Pražudė jis savo draugus iš laiko, kada dar prigulėjo prie rusiškų revoliucionierių partijos. Už vagystę liko caro nu-
baustas ir gavo dimisiją. Užsiimdavo šnipinėjimu ir buvo priešu sodiečių laisvės, negalėjo sutikti, kad baudžiava būtų panaikinta.

Jo ypata gan buvo biauri²⁶ mažo ūgio ligotai išpurpęs ant neproporcionališkai trumpų kojų, veidą turėjo visai šunišką, pilkos varšos, akis mažos blizgėjo kaip rainio (tigro), ar gyvatės; visas išveizdas apskritai buvo atkarus.

Važiudamas Vilniun Muraviovas apsistojo Dinaburge ir liepė sušaudyti, esantį kalėjime, Leoną Plioterį. Ta egzekucija tapo išpildyta 27 d. gegužės, 11 valandoj ryto. Tai buvo pirmoji auka šito kraujagerio. Vilniun atvažiavo Muraviovas 26 d. gegužės su gauja žandarų ir policijos, su dideliu trenksmu nukeliavo į namus Masalskių, ten kur dabar gyvena general-gubernatoriai.

Kad maištas tada buvo aptilęs, galima matyti iš žodžių Muraviovo, pasakojančio kaip jį priėmė Nazimovas. Jis visai nebenorėjo kalbėti apie maištą, nes skaitė jį už praeitą dalyką. Suvadintai kunigijai apreiškė Muraviovas, kad jis maištą slopėsiąs, nežiūrėdamas nė į ypata nė į stovį. Tada vyskupas Krasinskis atkreipė jo atydą, kad jau maišto nėra, tik kareiviai vaiko po girias žmones bėgančius, suvargusius ir ne ginkluotus.

Tie žodžiai vyskupo įerzino Muraviovą: jis norėjo matyti maištą, norėjo užpelnę nuo caro ir atsižymėjimo ir garso, kaip apginėjas Rusijos — „matuškos“. O čia sako vyskupas, kad maišto nėra.

Nuo tos dienos Vilniuje prasidėjo baisybės. Kaip šmėkla gązdino žmones šuniškas veidas Koriko, kuris gėrė kraują, šetoniškai gėrėdamos žiūrėjo į savo aukas — pamėlynavusius lavonus, kybojančius ant kurtuvių, kruvinų, baisių . . . Vaipėsi matydamas gaisrus, naikinančius žmonių turtą. Prasidėjo persekiojimas, ne tik tų, kurie prie maišto prigulėjo, bet ir apskritai katalikų-lenkų. Nelaimingus Vilniaus gyventojus budino barškėjimas būgno, lydančio ant Lukiškių žmones, nusūdytus mirtim. Per kiauras dienas po gatves policija ir šnipai kaip siūte siuvo, kas kart galėjai matyti genamus vergus Siberijon, nevalia buvo niekam, net luošam žmogui, lazda pasiremti, neturint bilieto, naktimis niekas nebuvo ramus, kratos atsitikdavo nuolatos, vartuose žibariai turėjo degti, namai teipogi visada turėjo būt apšviesti. Štropa pinigais buvo paskirta moterims katros juoduose rubuose pasirodytų, gana buvo nešioti juodą skribelę, ir vagis tie turėjo progą prisikabinti. Tokią motrišką tempė policijon, uždarydavo ją su kekšėmis, o kitoms liepdavo gatves šluoti.

Visą valią davė Muraviova²⁷ savo laukiniai gaujai, uždėjo kontribuciją (10% nuo turto), atimdavo žemę, šnipinėjo šnipai, pranešdavo tuoj savo ponui, prasidėdavo iš to tyrinėjimai, atiduodavo kaltus kariūmenės teisman.

Muraviovas didžiausią atydą atkreipė ant surinktos kontribucijos, liepdavo ją siųsti sau į kanceliariją Vilniun. Iš kontribucijos surinkdavo Muraviovas 8.000.000 per metus! Mokėjo žmonės per 40 metų.

Kalėjimai pilni buvo svieto, vieni buvo apkaltinti kaipo maištininkų bendrai, kiti kaipo pažistantieji tokius, ką prie maišto prigulėjo.

Vieną dieną iš ryto visos kanceliarijos šešiose apygardose liko kareivių apsiaustos: Vilniaus, Kauno, Grodno, Minsko, Mogilevos ir Vitebsko: Jieškojo ženklų kalčios pas katalikus dirbančius kanceliarijose, nieko nerado, vienog visi vietos nustojo, liko atstatyti.

Išėjo paliepimas gubernatoriams surinkti ir surašyti visas ypatas, kurios užsilaiko prie žmonių, šituos visus prasikaltėlius trėmė Siberijon administratyvišku būdu, be sūdo.

Tokiose aplinkybėse, žmonės bijojo viens antro: tėvas bijojo sūnaus, sūnus tėvo, brolis netikėjo broliui, pažiستمieji nesisveikino susitikę, žmonės net savo šešėlio bijojo. Tiems, kurie užmanė maištą, ėmė kiti piktžodžiauti.

Trečią dieną vasario 1864 m. apie pusdienį Vilniuje pasigirdo barškinimas būgnų ir trūbų atbalsis. Paskui ober-policmeistro važiavo žandarai ir kazokai, toliaus vedė kunigą Stonislovą Išorą. Šitas jaunas kunigas buvo kamendorium parapijoj Žoludko, Lidos pavieta Vilniaus gub. Muraviovas liepė jį nugalabinti už perskaitymą nusprendimo Tautiškosios Valdžios apie išliuosavimą žmonių nuo baudžiatos.

Laibas, gražus pažiūrėt, ėjo kunigas akis pakėlęs į dangų melzdamos. Vedė jį per gatvę Dominikonų ant Lukiškės, lydėjo jį 20,000 žmonių, moteris balsiai verk. Kunigas mirė kaip pridera karžygiui, mirė sušaudytas. Ant vietos, kur jis liko palaidotas, susirinkdavo tūli melstis. Dviem dienom praslinkus, sušaudė kun. Raimundą Ziemackį, 70 metų senelį, teipogi už tą pacią kalčią. Vedė jį su muzika ant Lukiškės plotmės. Pri-rištas prie stulpo senelis nustojo sąmonės.

22 dieną pakorė ant Lukiškės Julijoną Lesniauskį iš Lidos už perskaitymą žmonėms manifesto Tautiškosios Valdžios: Tame laike pakorė teipogi Boleslovą Kolišką, atsižymėjusį Žemaičių vadovą.

Mirė drąsiai, pats suolą sau iš po kojų išstūmė.

Vadovas maišto Lietuvoj Sierakauskas tapo pakartas Vilniuje 27 d. vasario. Diena prieš egzekuciją leido Muraviovas jo žmonai iėiti prie kalinio ant bertainio valandos. Sierakauskas važiavo ant Lukiškės vežimėlyj, iš vienos šalies remdamos ant peties kunigo, iš antros ant vežėjo. Buvo visai silpnas, nes žaizdos nesenei buvo sugijusios. Ant plotmės tylu buvo. Kunigas davė jam kryžių pabučiuoti, tada liko jam perskaitytas dekretas.

Baisi buvo regykla, žmonės apmirė žiūrėdami, moterų daugumas alpo. Ant galo užmetė kilpą, budelis ir suolą iš po kojų išgrobė, viskas pasibaigė...

Pražuvo Sierakauskas jaunas, žuvo galybė žmonių Lietuvoj ir Žemaitijoj.

Vieną vakarą gavo Muraviovas žinią nuo šnipų iš Minsko, kad Lietuvoj esąs vyriausias vadas Vytautas Vitošeniec. Po tuo vardu slapstėsi Konstantinas Kalinauskas. Areštavo jį tuoj. Kalinauskas ėjo mirt ramus. Kad perskaitė dekretą, užprotestavo carui vardu karaliaus lenkų ir kunigaikščio Lietuvos, tardamas: „Tai melagystė, męs jo nepripažįstame!“ Perskaičius, kad jis yra bajoras, tarė: „dabar pas mus nėra bajorų visi lygūs! Nužudytas liko ant Lukiškės. Buvo tai skaisti dūšia. Yra jis brangiausiu žiedų vainike Lietuvos kankintinių.

Muraviovas pats giriasi, kad pakoręs 128 žmones, 9361 išsiuntęs Siberijon prie sunkių darbų ir apsigyvenimo, 4096 išsiuntęs į areštantų rotas. Bet tai tik buvo dalelė aukų kurias prarijo valdžia Koriko. Čia nepriskaityti nužudytieji girtų kareivių, ar pagelbininkų to baisaus budelio. Vien Vilniaus ir Grodno gubernijoms tapo atimta 60 bažnyčių.

To dar negana buvo Korikui, jis norijo pasidžiaugti, matydamas, kaip žmonės puls į kojas carui. Užsimanė jis priversti visus pasirašyti ir išreiksti savo ištikimiausius jausmus.

To jau buvo perdaug, pritrūko visūmenei kantrybės, ir vienas jaunas varšavietis apsemė šitoms nedorybėms galą padaryti.

Areštantų rotose.

Išeinant Korikui iš cerkvės, puolė ant jo Bienikauskas norėdamas perdurti jį su peiliu, bet nįveikė to padaryti, nes sunku buvo persigriauti per tulę svieto. Tada jauna panikė Zapasninkaitė, kurios tėvą ir sužiedotinį Muraviovos nužudė, užmanė budeliui galą padaryti ir atkeršyti už brolių skriaudas. Suėmė ir ją, ir Korikas užsimanė ją igauti sau. Panelė sutiko, įleido ją į kambarius Muraviovo. Staigu rūmuose išgirdo riksmą Koriko, šaukiančio pagalbos; subėgo pagalbininkai, ir štai ką pamatė. Aplink stalą bėgiojo Korikas, o paskui jo Anielia Zapasninkaitė. Baltai apsisitaisius, raudona juosta persijuosus, vainiką baltų ir raudonų žiedų ant gražių tamsių plaukų užsidėjus, su baltoms pirštinaitems apsipirštiniavusi, turėjo rankoj peilį ir vijo Koriką taisydamos mauti jam į sprandą. Led supuolė žan-

darai, Korikas sušuko: durk, kirsk! Vienas žandaras movė jai į krūtinę, kitas kirto per galvą.

Ne sušukus. pakrito mergina, kraujuose balti jos rūbai pasriuvo.

— Atimkit jai peilį! — šaukė Muraviovos, žiūrėkit, ar gyva, ko snaudžiate!

Emė gaivinti kankintinę. Porą sykių sudrebėjo blakstienos, bet, matomai, gyvastis nyko.

— Jūs nieko neveiksite! — tarė Korikos, griebkit šit iš krosnies žarijų ir dėkit ant skardos.

Išpildė paliepimą, pas krosnį ant skardos liepsnojo mėlina liepsna krūva žarijų.

— Dabar pašildikit jai padus! — rėkė Muraviovas.

Žandarai išpildė paliepimą, sugrobė mirštančią mergaitę po pažaste ir pastatė ant žarijų. Anieliai prasimušė kraujas iš burnos ir ji pravėrė akis.

— Tu! kas tave atsiuntė? — krikė Muraviovas jai į ausį, sakyk, šiaip gyvą iškepsiu! . .

Balso neišdavė lupos, vien kraujas ėjo čiurkšliu. Kojos deginamos paraudonavo ir ėmė garuoti.

— Tu! ragana, sakyk! — rėkė budelis, stovėdamas prieš kankintinę — sakyk! . . .

Deginama sudejavo ir tyliai ištarė:

— Švenčiausia Panelė! Karalienė Lenkijos! Paskui niekaip neišviliojo iš jos balso, kūną sudegintos padėjo ant grindų.

Atsakymas mirštančios padarė nesmagų ispūdį ant budelių. Muraviovos liepė viską užslėpti ir merginą tuoj užkasti.

*

*

*

Tikrai caras negalėjo mums suteikti didesnės geradėjystės, kaip pastatydinęs Vilniuj Muraviovui stovylą. Turime ką parodyti vaikams savo ir papasakoti atsitikimus iš baisios praeities, apie mūsų kankintinius, kurių kaulai pūsta Siberijoje ir čiapat, užmiršti ant valandos. Dabar atgija viskas, širdis degte dega ir trokšta baisaus atkeršijimo, atsilyginimo už viską nukentėtą.

Iš lenkiško liuosai vertė Z.

Kova.

Bėga užia Nemunėlis.

Bėga, užia Nemunėlis,
Bėga Nėris sraunus.
O kariauja už Lietuvą*)
Sierakauskis jaunas.

Sumušė grynai maskolius
Ties Raguvos miestu,
Nors ant to maža kruvelė
Jojo buvo vesta.
Po Karsokiškiais sumušo,
Kaip ir po Raguva,

Baisų drąsumą nurodęs
Už savo Lietuvą (? Red.)
Bėga, užia Nemunėlis,
Bėga Nėris sraunus.
O į Biržius vėliais traukia
Sierakauskis jaunas.
Šūviai po Biržiais girdėjos,
Baisi kova buvo
Mušė tris dienas maskolius
Drąsi mūs Lietuva.

*) 1863 m. kariauta ne už Lietuvą, tik už Lenkiją! Red.

Šuviai po Biržiais girdėjos, 32
Jėmė priešiai kristi.
Sierakauskis, pažeists būdams,
Suimts į vergystę.

Bėga, ūžia Nemunėlis.
Bėga Nėris sraunus.
Už valandos tur pražūti
Sierakauskis jaunas.

Stovi Vilniuje kartuvės
Jojo pakorimui;
Būbnai muša, nor užtrenkti
Lietuvių verkimą.

Eidams drąsiai Sierakauskis
Pratarė į būrį:
Vis lietuviai paims viršų,
Nes drąsumą turi.

Brangi Lietuva, nežusi,
Ateitis bus tavo,
Pranašauju aš liuosybę,
Dėdams galvą savo.
Būbnai užtrenkė jo žodžius ...
Bėga Nėris sraunus.
Ir pakartas Vilniuj tapo
Sierakauskis jaunas. Vertė V.

* * *

Nuo dangaus veizėk link žemės,
Sierakauski jaunas,
Kaipo pradėd kilt Lietuva,
Kaip Lietuva gaunas!
Matydama, kad Biržiuose
Jai prastai išėjo,
Jijė visai kitu būdu
Kariauti pradėjo. V.

Žinios.

Meldžiame rašyti žinias *tik* ant vienos popieriaus pusės, antrą pusę palikdami dyką, ir nors kiek aiškiaus, su didesniais tarp eilių tarpais. *Red.*

Iš Lietuvos!

Nauji laikraščiai. Gruodžio mėn. p. m. pasirodė valdžios leistieji lietuviški laikraščiai. Gruodžio 1 d. (n. s.) pasirodė Peterburge nedėlinis laikraštis „Lietuvių Laikraštis“ su iliustracijomis, o 23 d. to pat mėn. — „Vilniaus Žinios“, pirmasis Lietuvos dienraštis.

Daugelis žmonių išsirašo sau naujus laikraščius. Valščiai išsirašo minėtus laikraščius vieton rusiškųjų. A.

Starpolė (Suv. gub.). *Kodėl daug pas mus vagių?* Pradžioje sausio mėnesio 1905 m. prie Aleksandravičių namų prieangio pasirodė įstatyta juoda karūna (vėliava) — ženklas, kad tuose namuose numirėlis pašarvotas. Jau toksai pas mus katalikus papratimas: kur yr numirėlis, ten išstato prie angos juodą karūną, iš bažnyčios parsinešę. — Vakare jau geroj prietemoj ta karūna prapuolė — nepoiligam buvo mieste pa-

gautas pėkstininkų pulko kareivis³³ besinešąs tą karūną. Pašaukti žemskiai sulaukė tą kareivį, bet tuojaus norėjo paleisti, kadangi vagystos jie čionai nematą: kareivis karūną paėmęs pristatyt policijai, nes jam rodėsi, kad ta karūna tyčia iškišta žmonės prieš valdžią kelti, jisai nežinojęs, kad tuose namuose esąs numirėlis pašarvotas ir t. t. Žinoma, kareivis nebuvo paleistas, ir visi iš tokios žemskių kalbos tik juokiasi. Bet visgi akyva, kokių būdu mūsų žemskiai vagis teisina.

Nuo vagių Starpoliškiai nežino kur dėtis — nēr tos nakties, kad kam kelnorės neišplėštų, kad ką ant ulyčios neapvogtų. Policija su vagimis eina išvien. Gyventojai, vagystei ar plėšimui atsitikus, prie policijos nelabai jau nē šaukiasi: vis tiek, sako, nieko nuo jos gero nesulauksi.

Kaimuose irgi policija (žemskiai) nuo vagysčių ir užpuolimų negina. Žemskiai tik šnipinėja, ar ne suseks ką, iš ko galėtų koki rublį ištraukti. Tai visas jos darbas. O vagių kaskart daugiau. Gyventojai, pamislykite, jūs mokesčius mokate, kad jūs pačių ir jūsų turtų valdžia negina?

Raibukas.

— „*Vilniaus Žinios*“ miesto kliube. Yra mūsų mieste vadinamas miesto kliubas, t. y. pasamdytas butas, kur susirenka sąnariai to kliubo, daugiausiai, kortomis palošti, pasišnekėti, degtinės ir alaus atsigerti ir mažumą gazių pasiskaityt. Ikišiol kliubas išsirašinėjo maskoliškus ir lenkiškus laikraščius. Kada parėjo apgarsinimas, kad neužilgio žada išeit liet. laikraštis *Vilniaus Žinios*, p. Petras Kraučūnas, Starpolės advokatas ir sąnarys to kliubo, pareikalavo, kad būt išrašytas ir tas laikraštis į kliubą. Kliubo taryba, kuri susideda iš maskolių (jų bent pusė esanti!) ir lenkų, spręsdama apie išsirašymą *Vilniaus Žinių*, persiskyrė į dvi dali: maskoliai sakė, kad tą laikraštį galima išsirašyt, o lenkai — kad ne verta. Terpu tų lenkų, kurie nenorėjo kliubui daleist išsirašyt *Vilniaus Žinias*, atsimeņu šias pravardes: pavietinis daktaras Rackevyčius, rejentas Čaikovskis, rejentas Kocioll'-as. Mūsų lenkai, t. y. tie, kurie gyvena Lietuvoje, prieš Lietuvius nori išsirodyti mūsų prieteliais, o už akių — kur tik gali, ten stengiasi mums užkenkti. Ar tai ne keista!

Ale lenkams šiuo kartu nepasisekė: maskoliai didžiama balsų nusprendė išsirašydinti į kliubą 1905 metams ir *Vilniaus Žinias*. 8. XII. 1904.

Darbininkas.

Vilkaviškis, Suv. gub. 34 *Kraila boba.* Spalių mėnesyje vienas 15 metų vaikinukas, iš Obšrūtų kaimo, parsinešė nusi-pirkęs Vilkaviškį sąsiuvo rašyt pasimokint. Motina jo, davatka, paklausė: „ką tu čia parsigabenai?“ Vaikinukas šypsodamos atsakė: „iš šitos knygutės, mama, aš apskaitysiu visą svieta.“ Kaip tik vaikas taip pratarė, motina tik kapt — tą sąsiuvą pagriebė ir bematant sudraskė: mat pamislijo nišmanėlė, kad tai užrubežinis lietuviškas laikraštis. Kada vaikinąs ėmė rėkt, tai boba pažiūrėjo į sudraskytą popierą ir neradus nė jokios tenai raidės, tik baltą popierą, pasakė: „dovanok, sūneli, aš mislijau, kad tai koks šliuptarnis tau padavė kokią bedievišką knygą, kurias kunigėliai per pamokslus ne kartą jau iškeikė. Jeigu tu man parsineštum tų bedieviškų laikraščių ir imtum skaityt, tai paminėtum vaikeli, išvieno sykio aš tave užmuščiau.“ — Vaikas-gi atsakė: „ne kasžin kas man, mama ką tu sudraskei sąsiuvą, aš nusipirksiu kitą ir mokėsisiu rašyti, o kaip išmoksiu rašyt, tai rašysiu ir skaitysiu visokius raštus, laikraščius ir visokias knygas!“

Labai gaila, kad da labai daug yra mūsų kaimuose tokių kvailų moteriškių, kaip ta obšrūtinė. Ale kurgi jų nebus, jei didžiuma mūsų kunigėlių tokiuose dalykuose yra labai panašūs į tokias bobas.

Kl.

— *Vilkaviškio džiakono pamokslas.* 29 d. Lapkričio mėnesio (1904) Vilkaviškio klebonas ir džiakonas kun. Dabrila besakydamas pamokslą, kaip yra pratęs, baisiai perpyko ir dideliai įkaitęs ėmė rėkt piktu balsu šaukdamas: „mūsų parapijoj labai prasiplatino bedievystė ir bedieviški raštai, pargabenami iš Prūsų. Jaunuomenė tuosius raštus pati skaito ir kitiems dalina, mėto ant kelių ir net bažnyčioje . . . biaušina šventą vietą, padeda ant langų dievobaimingų žmonių, piktina nekaltas aveles. Ne tiki jie į Dievą, sako nėsant dušios žmogaus, kad žmogus, tai gyvulys. Žinau, yra ir čia bažnyčioje toki, katrie taip šneka. Kaip tik ką kunigas pasakys bažnyčioj, tuojaus aprašo ir nusiunčia į užrubežio laikraščius; ką aš dabar sakau, tai irgi bus aprašyta, tikrai jau žinau.*) Yra čia netoli miesto keli neseniai da kiaules atganę, kurie pastoję gaspadoriais

*) Nors kun. Dabrila ir nedidelis pranašas, bet čia jam pasisekė ispėt, kad tie jo žodžiai bus aprašyti.

užsiaugino barzdas, laiko sav³⁵šmintingesniais už kitus, o tikri durniai. Perskaitę keletą pagoniškų knygų, tiki tam, kas ten parašyta. Ir šitas rekolekcijas (buvo tai per rekolekcijas) jie laiko pernieką, per kunigų išmislą. Užrubežyje yra toki „cigilikai“, tai tie rašinėja tokias knygas ir platina jasias, dykai dalina, tyčia mėto. Prakeikti tie žmonės, kurie mėto ir lipina visokius atsišaukimus! Bedieviai ir netikėliai yra tie, ką skaito tuos raštus ir pritaria jiems! Ne klausykite, mieli klausytojai tokių, šalinkities nuo jų, nekęskite jų, niekad nesusidėkite su jais, nes išves iš kelio vedančio į dangaus karalystę!“

Teip, maž-daug, pasakojo tasai kunigėlis iš bažnyčios sakyklos, iš kurios, pasak pačių kunigų, pamokslo sakytojo žodžiais taria patsai Dievas. Didžiausias Kristaus mokslas, tai buvo mokinimas, kad žmonės mylėtų viens antrą, kad gyventų terpu savęs sandaroj, sutikime, meilėje, be barnių, be vaidų. Kristus pasakė: „Mylėkitės vienas kitą, kaip ir aš jus mylėjau.“ Kunigas Dabrila iš sakyklos liepia nekęst savo artymo, laikyt jį neapykantoj, šalintis nuo jo. Ar tai krikščioniškai, ar tai katalikiškai pasakoja tas kunigas? Ar jis nėra daug biauresnis už keikiamus jo bedievių, kurie visgi ir turto dalį deda ir savo kailiu rizikuoja ir kunigui ant dantų pakliuva norėdami palengvinti savo artymų vargus, norėdami apšviesti kitus. *Kl.*

— Prisižiurėjau aš komisijai ką, ėmė Senapilėj (Starpolėj) arklius į karę. Kas žinojo, kaip ir prie ko prieti, savo arklius pardavė: kunigai, dvarponiai, žydai (ypač žydai) kurie žinojo, kam kyši įbrukt, tai tiejei nors ir už pusiau padvėsusius ėmė po porą šimtų, o jei kurs kiek geresnis, tai ir iki 260 rb.

Du Senapilės žydu, arklių perkupčiu, sako, uždirbė po 4,000 rb. (patį žydėliai man sakė.)

O labai buvo pravartu arklius iškišti, nes uždarius sieną į Prūsus, visai buvo atpigę: šėip vėl parduot nelabai yr ką, nes viskas pigu nors ir nekaip ši-met javai užderėjo.

— Priėmus išteklinius, ant antros komisijos paliktus, kaipo ne visai sveikus, suragino padvadas vežti į Suvalkus. Liepė visiems atvykti naktyj, laikė arti parą ir vėl paleido namo važiuot. Ant rytojaus vėl sušaukė apie 11 naktyj, o išvežė apie 10 ryto. Pradėjus dienai aušti, atėjo pavietinio viršininko pagelbininkas Baranauckas ir pradėjo statinėti vežimus į eilę — greta. Jam belyginant, arkliai tai tystelia pryšakin, tai pasitraukia

36
užpakalin, užtat p. pagalbininkas keikė žmones kaip įmani. O tieji nebagėliai kepures nusėmę drebėjo iš baimės, kaip - kurie tyliai ir murmėjo, bet jam nišdryso nieko sakyt.

Tik viens p. K. K. subaustas, smarkiai atsikirto ir apgynė ne tik savo bet ir kitų garbę.

— Kokia Tamista turi tiesą — pasakė jis — žmones teip biauariai dergti, ypač laike karės!? Aš rasiu, ką su Tamsta padaryt! . . .

P. B. stovi, it kaulą prarijęs net pastyro iš piktumo, kad „klapas“ išdryso jam, valdžios tarnui, pasipriešint. Neišmano, ką daryt . . .

Vienok matydamas, kad jam gal būt negerai, priėjęs prie p. K. K. uždėjo ant paties ranką ir ėmė teisintis.

— „Galubėik“, tai aš ne ant jų, tik ant kitų — teisinosis, pabūgęs. Žmonės ėmė balsu juoktis ir džiaugtis, kad nors viens atsirado, ką jam „pataikė“ užmokėt už gyvulišką apsėjimą. Žinojims tiesų ir drąsums tai lazda prieš valdžią.

Vasaros laike, pernai, buvo Senopilėj' šioks atsitikimas. Eidamas girtas apicieras, pastūmėjo šale kelio stovintį šlyforių ir savo „denščikui“, paskuiėjusiam, liepė duot anam į ausį. Tas teip ir padarė. Bet šlyforiaus ne mulkio būta: praėjęs prie apicierio teip rėžė jam į žandą, kas tas net pargruvo. Denščikas prikėlė, uždėjo kepure ir nuvedė namon. Ant rytojaus išsiblaivęs apicieras atsiminė atsitikimą, pašaukė šlyforių ir užmokėjo jam 25 rb. kad tik neskųstų augštesnejai vadžiai, nes užtai ji būtų nuo tarnystės numetę. Šlyforius buvo buvęs kariūminėj ir žinojo tiesas.

Meškus.

Naumiesčio pav. Suv. gub. *Išgamos ubagai-muzikantai.* Šimet tris muzikantai su smuiku (skripka), armonika ir būgneliu visi lietuviai iš mūsų krašto, sustodami miesteliuos, bažnytkiemiuos ir tarp kitko griežia Skobeleva maršą (kaip ans turkus sumušė), šaukdami: „Marš, marš, marš, general naš! Raz, dva, tri, ruski malodei“.

Teko matyt, kad už tokių jų gerklavimą mūsų žmonės da-gi apščiai jiems moka pinigūs. Tarp mūsų vaikų tokios dainos pasilieka atmintyje, ir paskui per ilgą laiką tenka nuo jų išgirsti tas dainas atkartojant.

Tokie išgamos ubagai — muzikantai piktina ir biauarina mūsų kraštą; aš patarčiau ne tik ką jiems nieko neduoti, bet da

gerai juos iškolti ir siųsti į patį Maskolijos dugną; jeigu jie nori nuo mūs rinkti kapeikas ir mūsų krašto duoną valgyti, lai išsimokina gražių lietuviškų dainų ir su tomis linksmina mūsų žmones.

Naumiestis. Suv. gub. *Naujas policijos išmislas.* Naumiestyje pabaigoje pereitų metų policija išgalvojo naują būdą pinigams rinkti: apgarsino, kad jeigu kas norėsias mieste kiaulę pasiskersti sau maistui, tai turėsias eiti į paliciją prašyti tam tikro daleidimo, už kuri reikėsia užmokėti 30 kap. Naumiestiečiai apsimetė negirdi tų policijos išmisų ir po senovei kiaules piovė kam tik reikėjo, suvis neprasę daleidimo. Žemskiai ėmė uostinėti ir neklausėlius persekioti. Žmonės ėmė slapčia piauti sau kiaules.

Vieną rytą tūla Urbantienė pasiskerdė kiaulę, vertą 40 rub. Pajuto žemsargiai, atbėgo, atėmė ir už pusės valandos pardavė kiaulę mėsininkui už 18 rub., o pinigus paėmė į nubaudimo kasą.

Dabar Urbantienė žada į sūdą paduoti Naumieščio policiją už sauvalę; būt gerai, kad teip ir padarytų, kad sūdas nubaustų tokius žmonių ašarų gėrikus ir pinigų lupikus.

Bylai paduoti ir jai vesti reikalingi pinigai. Ir da-gi su policija nelengva bylotis. Kad būt susipratimas tarp visų Naumieščio gyventojų, tada visiems būtų lengva už savo tiesas kovoti, bet ant nelaimės pas mus to susipratimo labai menkai tėra, per tai visoki valdžios šunes mūs žmones skriaudžia ir juos lupa. Reikia susipratimo ir sutarties!

Praeivis.

— Pernai buvo „bilijušai nekalto prasidėjimo.“ Rudenyje buvo anot žmonių pasakos, „kulekcijos“ (rekolekcijos). Kunigai per visą savaitę kasdien laikė dievmeldystę ir po tris pamokslus sakė. 15 gruodžio buvo paskutinė diena tų bilijušų; žmonių buvo bažnyčioj kimštinau prikimšta.

Metai nekoki: duoną daugumas perkasi, netik smulkesnieji ūkininkai, bet ir stambesnieji.

Per vaitą tapo apgarsinta, kad tiems, ką turi daugiau kaip tris ypatais šeimynos, nereiksia eiti į karą. Tie, kurie nesitiki turėti kokią kliūtį likti, ūmai kraustosi į užsienius.

Lietuviški cenzuruoti laikraščiai pradeda rodytis, ir žmonės stengiasi juos išsirašyti. Žinoma, tie, ką ikšiol! skaitė užsieninius ir toliaus jų nepaniekš, — jei tik jų bus.

Praeivis.

Pašvitinys. (Šiaulių pav.) 38 *Nauji policistai.* Pašvitinio miestelyje, šalia aptiekos, žydo kriautuvėje vienam vaikinui derant pirkinį, šaltvėrė jį du vyrai ir pradėjo kolyti: „Juk tu esi ne iš mūsų parapijos, kaip tu gali derėtis!? Kiek prašo tiek turi ir mokėt!“ Vaikinas užmokėjo, kiek prašė. Paskui reikalavo parodyt pašparto, o vaikinas neturėjo, jie buvo bešaukią uredninką, vaikinas prašė paleist, žydas ir žydelka teip-gi prašė paleist, paskui susimylėję už 35 kap. paleido, sakydami: „dabar buk spakainas, gali vaikščiot po visą Pašvitinio parapiją, nieks nieko tau nebesakys; žinome mes, ką tu nešioji.“ Ir jie išpėjo: vaikinas perėjo keletą parapijų aplinkui (žinoma, su baime), pardavė daug knygų ir laikraščių, užėjo visokių žmonių, girdėjo visokių gązdinimų. Vieni žadėjo išduot uredninkui, kiti klebonui Živatkauskiui, vieni sakė juokais, kiti ištikrųjų, bet judošiaus išdaviko niekur nebeužėjo.

Gaila, kad nežinojau tų vyrų pavardžių.

S-is.

— Girdėjome nuo žmonių, jog Starkonių sodžiuje, kokie ten vyrai, (pavardės nepasakė) laukia ateinančio vaikino, kuris neseniai buvęs su knygoms; atėjusį žadą suimti ir paduoti dvasiškai ar svietišškai vyresnybei užtai, jog po to vaikino apsilankymo atsiradusios jų sodžioje, anot jų, dvi baisios knygelės: „Patarmės moterims“ ir „Ūkininkas.“

Sv.

Radviliškis. (Šiaulių pav.) *Protigės Lietuvoj.* Pas mus Lietuvoje visur yra daug žmonių, ką akiai tebeklauso visokių pasakų, akiai tebetiki į senovės burtus ir visokius prietarus, bet jau atsiranda šviesesnės vietos, kurios eina pirmyn; o mūsų aplinkėje žmonės paskendę tamsybėje, apakinti visokių atgaleivių vis tebeina gilyn ir gilyn į pragaro tamsybes. Pernai, užpernai girdėt buvo tai viena tai kitą merginą susergant Lygumiečiuose, labiausiai Stačiūnuose, (Lygumų filija); kaltino žydelką Pinkienę, buk ji pagadinusi. Dabar jau ta liga persikėlė ir į Radviliškiečius; dabar jau, girdėt, tai viena tai kita iš dievobaimingiausiųjų merginų suserga.

Ona Dumšiukė iš Gendvilių sodžiaus eidavo į Stačiūnų bažnyčią giedot, skaitydavo apie „Peklą“ ir apie „Smertį“ knygas, „nobažnai, priderančiai klausydavo mišių ir pamokslų“, norėjo save perdirbt į aniuolą ir vienkart norėjo žmogumi būti, norėjo išeit už vyro ir vėl prisiklausius kunigų patarmių stengės savyje išnaikyt visą prigimties suteiktą žmogišką meilę; teip bekovodama

pasigadinusi smagenis, pradėj³⁹ bėgt naktimis į lauką, draskyt nuo savęs drabužius, daužyt langus, ir t. t. Stačiūnų kunigas šventinėš, ekzortas skaitęs, bet nieko nemačiję. Dabar jos tėvas Dumšė išvežė ją už Šiaulių prie daktaro. Vieni sako, jog ją kasnors pagadinęs, kiti sako, jog velnias apsėdęs, o jų sodžiaus Matukienė sako: „Dumšė provojo nuo manęs žemę, aš daviau ant mišių, kad jį Dievs pabaustų, ir pabaudė, kad ne jį tai jo dukterį.“ Mat jau ir Dievą galima esą papirkt.

Antra mergina Magdė Biskytė, iš Bėdrių (Gendvilių dešimtininkai) teipat sunkiai susirgo peklos liga, kenčia sunkų liūdėjimą, sakos, jog jau esanti prakeikta, širdį spaudžias sunkus nusiminimo akmuo, nerandanti niekur ramumo, vis liūdna, verksminga; negalima su ja gerai susikalbėti, jau šneka su anuo nežinomu svietu, ir baisius daiktus paisto. Apie ją žmonės teipat kalba kaip ir apie Oną Dumšiukę, sako buk velnias apsėdęs. Stačiūnų kunigas ko nedarė iš paskutinios stengės velnią išvaryt, daug kartų šventinėš, ekzortas skaitęs, spaviedojęs, bet velnio neišvaręs. Jos brolis norėjo vežt ją prie kokio daktaro latvio, bet kunigas baręs; kaip, sako, vešti katalikę prie latvio nekataliko, juk dar labiaus gal pagadint.

Jos broliuks visaip ją ramina, prikalba, kad nebijotų kunigų gazdinimų, kad Dievas nesąs toks baisus, kad ji nieko nepavogusi, neužmušusi, neturinti nėkokio „grieko“, kad neskandisias jos Dievas pragare ir t. t. O ji netik savo broliuku, sako, kunigai ant žemės P. Dievo vietą užima ir negal meluot.

Šidlavos bažnyčioje, girdėjau, kunigas sakė: „Tiktai girtybės ir paleistuvystės išvaro žmogų iš proto, o ne pekla.“ Kuriuos tik girdėjau nustojusius proto, daugiausiai buvo priežastis gilus įsimislijimas į „peklą“ (apie tai gal išmanyti tik daktarai. *Red.*).

Svaigulys.

Lietuviai svetur.

Iš Essų. (Vokietijoje) 1901 metuose aš atkeliavau į Vokietijos miestą „Essen.“ Šis miestas yra Rheinlando provincijoje ant dešinės pusės upės Ruhr turi gyventojų netoli 200,000, garsus yra savo išdirbimais žmonėms žudyti. Tose dirbtuvėse dirba arti 30,000 darbininkų, dirba 10 valandų ant dienos, pelnas ne didis, nuo 2 iki 5 markių. Dirbtuvės darbininkai gali gaut vietą

apsigyvenimui pas patį dirbtuvų⁴⁰ savininką (Krupą); už vietą užlaiko dalį algos. Čionai yra įtaisytas tam tikras ligonbutis vien tik savo darbininkams. Iš uždirbtų pinigų kas mėnuo palaiiko po 7 ir daugiau markių. Į tas dirbtuves nė viens iš svetimžemių nėra priimamas, o kas link lietuvių, tai jie gali rasti prieglaudą tik kai-kuriuose miestuose Rheinlando provincijoje, būtent: Essen'e, Elberfeld'e, Kuhrl'e ir Wisdorf'e, bet ir tuose nevisur gauna darbą: Lietuvius iš Didžiosios Lietuvos nenori priimt, laikydami juos už rusus (maskolius).

Čionai mūsų broliai negali ką daug girtis su uždarbiais ir geru gyvenimu: prie gerų darbų, kur galėtų išigriebti į pusėtiną algą, nepriima. — 1 d. birželio 1904 m. už sumušimą ir supiaustymą žmogaus J. Maleckas ir J. Kauradžius tapo nubauti 4 mėnesiais kalėjimo.

2 d. birželio pas mus apsvaikščiojo Dievo kūno šventę su procesija per miesto ulyčias, kurios buvo iškilmingai išrėdytos, ir veik prie kiekvieno namo buvo altoriškai parėdyti, (mūs mieste yra vos $\frac{1}{3}$ liuteronų, šiaip visi katalikai). Žinoma, tokią iškilmingą šventę švenčia visos miesto parapijos (jų yra 12 čionai) ir katalikiškos draugystės ne vien tik vokiečių, bet ir kitų tautų kaip antai: lenkų olandiečių, slavėnų; bet lietuvių nematyt; jeigu ir užtemysi koki, tai tik šalyj stovintį ir žiopsautį. O kiti visi, ypač jaunumenė, jieško kitokių pramogų. Tos dienos vakarą 11 valandoj policija 2 lietuviu paėmė į kalėjimą; 1 nugabeno į ligonbutį su 8 skylėms galvoje ir šonuose, peiliais padarytomis. Nelaimingasis vadinasi Petras Šnipas. Užpuolikai Rutkauckai Jonas ir Jurgis; visi iš Vilkaviškio pav. Suvalkų gub. Mat keli jau metai čionai valkiojasi minėto Šnipo švogeris Antanas Guntokius, pulikęs savo pačią ir vaikus Lietuvoj ant Dievo valios. Atvažiavęs iš Škotlando Šnipas, Guntoriaus švogeris, ir pamatęs savo sesers vyrą blogai elgiantis, pradėjo jam išmėtinėti. Guntorius norėdams nuo švogerio nusikratyti pasamdė tuos kraujagerius, kurie ir subadė jį be mielaširdystės o tai vis daro ta prakeikta degtinė, kuri visados sutrumpina žmogaus protą ir amžį.

— Dabar pas mus mūrininko pagalbininkai streikuoja, tarp kurių daugiausia atsiranda lietuvių. Jon. Gistas juos prikalbino prisirašyti prie vokiečių darbininkų susirišimo, ir jam gerai pasisekė, kad su virš 300 sąnarių lietuvių prisirašė. Tie, kurie yra

prisirašę gauna ant dienos ⁴¹150 fenigių. Du darbdaviu jau pasirašė ant jų reikalavimo t. y. po 40 fenigių už valandą, o kiti turėjo susirinkimą teip kad nekurie iš darbdavių išsitarę teip: „geriaus mes parsigabėsime darbininkus iš Austrijos, Italijos, Rusijos, tai su tais galima visus darbus geriaus atlikt, kadangi jis nesipriešina, be jokios kalbos eina ir daro.“

Bet čionai virš minėti darbdaviai dideliai apsigautų su svetimžemiais, kadangi kurie tik atvažuoja šie darbininkai karštai darbuojas pritraukt prie savo organizacijos o iš kitos pusės, bijosi eit dirbt laike streiko, kad negautų į kailį

— Šimet į mūs miestą daug atvažiuoja iš Lietuvių daugiausia bilietninkai ir nesukakė 20—21 metų amžiaus. vienok pakol streiko nebuvo su darbais didelei nesiskundė mūsų broliai.

Valdžia nuo atkeliavusių iš Rusijos reikalauja kareivystės dokumentų; kas neturi, tą baugina su išvarimu. *K. Vuoslis.*

Glengarnock (Škotija) 1904 Lapkričio 11 d. „Glengarnock“ tai yra mažas sodžius labai apgyventas veik vienu Lietuvių; čia gyvena apie 73 vedę ir 220 nevedę, merginų apie 38. Skaito vos keli; kas skaito, tą išjuokia ir bedieviu vadina. Čia nėra nė jokios draugystės, nes nėra švesesnių brolių, kurie mus pamokytų. Broliai Lietuviai imkimės į galvą, mokykimės, o bus geriau, negu dabar, kad nevadytų mus girtuokliais ir meškom (čia Škotai vadina mus Russian Bear). Buvo vestuvės Jono J. su Barbora R., labai per vestuve girtavo. Broliai, kitą kart teip negerkit, nes nedailu prieš kitas tautas. *Stilvorkinis.*

Iš svetimų šalių.

Iš karo lauko. Mums tapo atsiųstas iš Lietuvos laiškas, rašytas lietuvių-kareivio tėvams iš miesto Karbino, esančio šiaurinėj Mandžurijos dalyj. Laiškas rašytas ant greitųjų su paišeliu. Praleidę pradžią, kame širdingai sveikina savuosius, ypač „tėvelius“, šiek-tiek pertaisę kalba ir rašybą, žemiaus garsiname tą laišką.

Laiškas iš Mandžurijos. Miestas Harbinas, 19. diena Spalnio (rusko) 1904 metuos.

Mieli Tėveliai, Broleliai ir Seselės!

. Gromatą nuo jūsų apturėjau, būdamas ant pазicijos, 8 dieną šito mėnesio, už kurią iš tikros širdies

jumis visiems dėkavoju ir klausiu, ar daug gavot gromatų nuo manęs po išvažiavimo, aš jums siunčiau apie šešias gromatas, o nuog jūsų kaip tik vieną sulaukiau. O dabar danešu jums, kad mes nuo 26 rugsėjo iki 10 šito mėnesio ir dieną ir naktį su Japonais mušamės, o traėčią dieną Spalinio tai teko suseit ant štikų, tai tada iš mūs pulko užmušė ir ronijo 8 šimtus ir be žinios prapuolė 90 žmonių. O dabar danešu jums, kad kaip pradėjo nuo 25 rugsėjo iki 10 spalnio mūs vaiko užmuštų ir ronytų 50.000 (penkiasdešimts tūkstančių) O dabar danešu jums, kad jau pradeda žiema kilt, sniego dar ne per daug, ale šalta, jau bėda palatkėse būt ir ant pozicijos apsikass sėdėt. Ir danešu jums, kad mūs daug pražūna vaiko. O dabar danešu jums, kad nuo 11 spalnio aš apsirgau ir dabar aš Harbine gospytale, tai nežinau kolei reiks gulėt ale dabar man gerai, šilta, valgi gerą duoda.

O dabar prašau jūsų pasveikykit mano visus tavorščius, tavorškas, pažįstamus ir gimines ir susiedus.

O dabar prašau jūsų atraškykit man, ar Jonuką paėmė į vaiską, ar ne, ir prašau jūsų, mažu galit atsiųst nors koki graši man. Su tuo žodžiu atsisveikinu. Jūsų sūnus ir brolis Vicentas.
(pravardę apleidžiamė *Red.*)

Mandžurija. Per Naujus Metus Port-Arturas pasidavė. Japonams teko didelei svarbi tvirtovė su visais fortais, valdžiai prigulinčiais judinamais ir nejudinamais turtais. 24000 kareivių pateko į nelaisvę. Tapo paleisti tik tie apicieriai, ką davė žodi daugiaus nebekariauti. Kritus Port-Arturai Japonija paėmė į savo rankas ne tik valdžią ant vandeny, bet igijo svarbią atsispyrimo vietą pačioje Mandžurijoje. Iš Port-Arturo jau nieks Japonų neiškrapštys.

Tokia jau dalis laukia Vladivostoką. Rusija siunčia į Toli-muosius Rytus naują žagini, kuris esąs veik tiek vertas, kiek pražuvęs (apie 110 mil. rublių).

Tuo tarpu karas susimetė į vieną vietą, į Mukdeno apygardą. Dėlei šalčių kareiviai gyvena isiknisę į žemę, kaip kurmiai. Tūlą laiką per Kalėdas ir po Kalėdų buvo ramu bet pabaigoj sausio mėn vėl prasidėjo kraujo praliejimas. Žmonės žuva tūkstančiais No 25 iki 28 d. sausio žuvę 10.000 rusiškųjų kareivių.

Maskolijoje neramumas žmonių auga diena iš dienos. Paskirtasis vidaus dalykų ministeriu Mirski bandė švelnesniu būdu vesti reikalus. Jam ministeriaujant spauda tapo atlaidesnė, tę-tę buvo laikomi susirinkimai, prakalbos su drąsiais reikalavimais, politiškieji prasikaltėliai nebuvo teip persekiojami, dalis šsiųstųjų sugražinta namon, dalis paleista iš kalėjimų.

Prie Mirskio, nors ne viešai, tapo padarytas Peterburge usivažiavimas žemiečių atstovų, kurių susirinko daugiau kaip imtas (104) Lapkričio 6, 7, 8 ir d. (s. s.) jie sprendė apie ūsijos reikalus ir savo sprendimuose drąsiai apreiškė, kad eikalinga esanti Rusijai pamatinė valdžios permaina — įvedimas onstitucijos, t. y. įtaisymo gyventojų pasiuntinių susirinkimo rba seimo*).

Neužilgo žemiečių pėdomis ėmė sekti miestų tarybos t. v. „dumos“), yvairios draugystės ir susirinkimai.

Toki apsiereiškimai nepatiko valdžią turintiems, o ypatingai rčiau prie caro stovintiems Pobiedonoscevui, Muraviovui (min. asticijos) caro dėdėms ir kitiems kunigaikščiams. . . Pagaliaus 5 d. gruodžio (n. s.) caras išleido senatui reskriptą, apreikš-lamas, kad reikalinga esą ginti „samoderžavijos“ (vienvaldystės) amatai, kad būsia persekiojami draudžiamieji susirinkimai ir albos, draugystės, demonstracijos, reikalavimas konstitucijos r tt. Mirskio pozicija ėjo silpnyn, nesa atžagareiviams rodėsi, kad tokia laisvamanybė ir drąsumas gyventojų galėję atsirasti ik dėlei silpnumo ir atlaidumo Mirskio politikos.

22 d. sausio atsitiko didelis darbininkų streikas Peterburge. Putilovo liejinių fabrike kilo nesusipratimai tarp darbininkų ir fabrike valdybos dėlei pavarytų 4 darbininkų. Kiti užstojo už pavarytuosius ir pametė darbą. Beto pareikalavo, kad būtų atstatytas nuo vietos nekenčiamas darbininkų meisteris. Prie ū reikalavimų tapo pridurti kiti. Į pėdas Putilovo darbininkų stojo ir kitų fabrių darbininkai. Skaitlius pametusių darbą pakilo netoli 100 000. Sustojo ne tik daug fabrių, ir bravorų oet ir daug kepyklų, skerdyklų, pritrūko krautuvėms reikalingų laikų, pritrūko žmonėms maisto ir vandens, susitrukdė komuni-kacija, spauzdinimas laikraščiu, miesto žiburiai geso, žodžiu,

*) Išsitas žemiečių susirinkimo v' ir as apgarsintas „Varpe“ 1904 m. M 12.

atsiliepė streikas ant yvairių ⁴⁴ gyvenimo pusių, nes visur yra reikalinga darbininko pagalba.

Būdami dideliame varge ir pusiau badaudami, negalėdami rasti užtarimo nė fabrikuos nė tarpe ministerių, darbininkai tikėjosi rasią pagalbą ir užtarimą paties caro. Išgulde savo vargus tam tikrame rašte, jie nusprendė paduoti tą raštą pačiam carui 22 d. sausio 2 ad. po piet. Pirm to buvo prašę vidaus dalykų ministerio užstoti už juos, persergėti carą, kad jam nieko pikto nebūsią, palengvinti pasimatymą ir įdavimą rašto, paakinta, kad pasimatymas toks esąs būtinai reikalingas prilaikymui dar tebesančio doriško ryšio tarp caro ir darbininkų, prilaikymui išsitikėjimo caru, kad atstūmimas tikinčiųjų galis atnešti didelę pragaištį, sutraukti ryšį tarp caro ir darbininkų ir tt. Bet valdžia buvo kurčia, ministeris vidaus dalykų neįsileido darbininkų pasiuntinių, ministerių pirmininkas Vitte apreiškė, kad prileidimas dabininkų prie caro ne nuo jo prigulis, kitur teipgi neatrasta pagalbos. Ant prašymo buvo pasirašęs tarp kitko vienos darbininkų draugystės pirmininkas popas Gapon.

Miniai darbininkų rodės, kad ministeriai tyčia trukdą pasimatymą darbininkų su caru, bijodami, kad neišeitų į eikštę jų neteisybės, kad nuo caro slepiamas yra tikras dalykų stovis, kad caras jiems gero velijas ir tt.

Todėl 22 d. apie 2 ad. minia darbininkų, vedama popo Gapono ir kelių kitų popų su kryžiais, išėjo ant lygumos priešais caro rumą, vadinamą „Žimny Dvorec“ (Žiemos Rūmai) tikėdamos pamatyti carą ir įduoti jam savo raštą. Bet jų viltis ne išsipildė: juos sutiko ne caras, bet kareiviai su šautuvais ir kulkoms. Prasidėjo kraujo praliejimas. Nekaltas vargdienių dejavimas ir skundas tapo nubastas mirtim kelių šimtų varguolių darbininkų. Pati valdžia skelbia, kad buvę 130 užmuštų ir keli šimtai sužeistų, bet po teisybei esą daugiau pražuvusių.. Pasipiktinimas iš valdžios apsėjimo visuotinas, tas pasipiktinimas da dėlto pasididina, nes žmonių kraujas liejamas yra Mandžūrijoj. Už poros dienų darbininkų sukilimas tapo suslėgtas ir prasidėjo paprasta medžioklė ant inteligentų, ant kurių metama yra kaltė darbininkų sukelimo: darbininkai esą būtų ramūs, jei juos ne „buntavotų“ inteligentai! Tapo daug suimta ir apkalta. Tarp apkaltųjų yra garsūs Rusijos raštininkai ir mokslininkai: Maksim Gorki, prof. Kariejev, redaktorius „Pravo“ Hessen ir kt.

Politika Mirskio tapo paniekiama. Peterburgo policeimeisteriu, arba general-gubernatoriu tapo paskirtas garsusis budelis Trepov, buvęs Maskvos policeimeisteris, su tiesomis nuo vidaus dalykų ministerio neprigulinčiomis. Vasario 1 dieną ministeris vidaus dalykų Mirski priverstas buvo prašyti atliuosuoti jį nuo vietos. Maskolija vėl išstojo į senovės vėžes, vėl griebiasi senų įrankių laisvei persekioti: naikinamos draugystės, persekiojami susirinkimai, prakalbos, spauda; vartojama karūmenės spėka, policija, kalėjimai, ištėmimai, kankinimai...

Darbininkai streikavo teipgi Varšavoj, Lodžiuje, Maskvoj, Rygoje, Dinaburge ir daugelyje kitų miestų ir visur buvo šaudomi kareivių be susimylėjimo.

— (Kankinio laiškas, rašytas iš Archangelsko gub. 29 d. gegužės 1904 m.)

Brangus Tamstėle! Jūsų siuntinėlių gavau. Širdingai ačiū. Radau, ko suvis nesitikėjau rasti, mano net akis nušvito. Išskiriant Tamstą, mane nelaimėje esantį užmiršo visi mano draugai, o jų buvo net keli tuzinai.

Pas mus dabar linksmas pavasaris atėjo, o su juo drauge ir geresnis oras. Nakties veik suvis nėra; nuo 10 geg. (s. s.) viduryje nakties galima skaityti, rašyti ir dirbti.

Prieš velykas buvo po P. išmėtyti atsisaukimai, kurie aiškino gyventojams naudą iš dabartinės karės; po keletos dienų pribuvo žandarai ir per dvi dienas krėtė miestelyje, bet nieko nelaimėjo.

Siberijoje Jakucko gub. buvo šitokia istorija. 40 politiškų prasikaltėlių buvo paskirti į niekam netikusias vietas, bet tie atsisakė klausyti. Gubernatoriui paliepus išpildyti prisakymą, prasidėjo kruvina kova politiškųjų su pilicija. Tada pašaukė kareivius, apstatė aplinkui ir liepė į neklausančius šaudyti. Politiškieji priešinosi, ir vienas iš jų tapo užmuštas, o tris sužeisti; kareiviai šeši tapo sužeisti. Matydami, kad nieko nepeš, davė žinią aukštesnejai valdžiai. Aukštesnėji valdžia, sako, žadėjusi nubausti gubernatorių ir kareivių viršininką (? Red.), mat už neklausymą galima esą po sūdu atiduoti, o ne šaudyti.

Dabar, sako, į Sibirą nesiunčianti valdžia politiškųjų, už tai daug kemša į Archangelską ir kitus šaltus kraštus, menkai žmonių apgyventus; kas sąvaite pribūva po 60 žmonių ir daugiaus, ir dauginasi draugai kas kartą.

Męs P . . . e iškovojom, kad žemsargio galim neišleisti pas save, turim tiesą 4 varstus išeiti už miesto vasaros laike, į girias, gauti dykai daktarą ir gyduoles. Mūsų draugai nesėdi rankas sudėję, bet į kuopeles susidėję iškuria mažas dirbtuvėles duonos kąsniui užsidirbti.

Aplinkiniai kaimiečiai samojiedai ir laporiai labai prastai gyvena, suvis necivilizuoti žmonės, daugiausiai žvėrių kailiais apsidengę. Samojiedai da šiek-tiek pripratę prie žmonių, bet laporiai suvis laukiniai, tur ir savo dievus giriose pasidarę; kairie nešioja ant viršaus maskoliškus šventųjų paveikslus, kad valdžia mislytų, jog jie krikščionis. Pirmą dieną gegužės degina visuos kraštuos ugnį, girtauja pešasi ir net užsimuša nuo degtinės įkvaite.

Būtų gera ir naudinga gauti žodyną Mykolo Miežinio.

Atsiųsk man Tamsta žinias, kad galėčiau atsišaukti į „Kankintinių Komitetą“. Lauksiu laiško ir naujienų. Su pagarba.
X.

Margumynai.

Kaip privalo elgties susipratęs lietuvis norėdamas prilaikyti Lietuvą, kaip tautą.

1. Su lietuviais ir visais lietuviškai mokančiais visur ir visada kalbėk lietuviškai.
2. Valščiuose, suduose ant gelžkelio, pačioj ir kitose viešose vietose su valdininkais tik lietuviškai kalbėk!
3. Adresus ant laiškų rašyk lietuviškai lietuviškomis raidėmis; telegramas teipgi lietuviškai rašyk!
4. Visus, kurie rašo rusiškomis raidėmis, reikia perspėt, gėdint ir pamokyt lietuviškomis raidėmis rašyti.
5. Prie kelių, sodžių, namų, krautuvų, aludžių, viešbučių, dirbtuvių, aptiekų ir t.t. ir t.t. reikia prikalť tobyčias lietuviškais parašais.
6. Reikalaut, kad gydytojai patarmes ant receptų lietuviškai rašytų.
7. Bažnyčiose kur parapijonis lietuviškai kalba, reikia pasirūpint įvest lietuviškus pamokslus ir giesmes.
8. Reikia mest šalin sulenkuotas pavardas su *icx*, *ski* ir t. t., o atrasti ir vartot senovės pavardę su galune *as*, *is* ir t. t.

9. Niekur nevertoti perkristyti mūsų vietų vardų, o tik savus tikruosius vardus, kaip va; ne Muravjovo, bet Mažeikiai, ne Blagovieščenskas, bet Kolainiai, ne Novoaleksandrovskas, bet Zarasai ir t. t.

10. Neleisk vaikų nė į kokią mokyklą pakol jie neišmoko gerai lietuviškai rašyti ir skaityti. Rupinkis, kad tavo sodžiuoj ar miestelyj būtų užlaikomas geras vaikų mokytojas lietuvis ir saugok jį nuo valdžios žabangų.

11. Leisdamas vaikus į moklą siųsk į tokį miestą, kur daug susipratusių lietuvių gyvena; palik gyvent pas lietuvius.

12. Skaityk ir platink lietuviškus laikraščius ir knygeles.

13. Rink pinigų išleidimui raštų, praplatinimui jų, kankintiniaus; mokslan einantiems lietuviams ir kitiems tautiškiems reikalams.

14. Rink ir siųsk į lietuviškus laikraščius tikras žinias iš savo krašto.

15. Kurk visokias lietuviškas draugystes.

16. Taisyk spektaklius, vakarus su lietuviškomis dainomis, deklamacijomis, lietuviškais šokiais ir pasikalbėjimais apie tautiškus reikalus.

17. Kiekvieną tau reikalingą darbą pavesk atlikti lietuviui.

18. Pirk viską lietuviškuose krautuvėse.

19. Šelpk, kaip įmąnydamas ant kiekvieno žingsnio susipratusius lietuvius, kurie darbuojasi dėl abelno labo, kaip va: knygnešius, raštų platintojus, atsišaukimų lipdytojus, rašytojus vaikų mokytojus ir t. t.

20. Nebičiulauk su rusais činauninkais nors jie ir rodytus nieko mums blogo nedarą.

21. Šnipukų ir visų mūsų priešų darbus aprašyk laikraščiuose ir visur rodyk skriaudas, kurias jie mums daro.

22. Rink lietuviškas pasakas, dainas, mįsles, patarles pažink lietuviškus žaidimus, šokius, švenčių ir visokių gyvenimo atsitikimų apvaikščiojimus, lietuvių senovės apdarus, ir visą tą rupinkis užlaikyt.

23. Rupinkis atrast sau vietą Lietuvoj ir niekad jos neapleisti

24. Pažink Lietuvos istoriją ir istoriją lietuviškos literatūros.

Kas gali daugiau nurodymų duot, tegul nepatingi pranešti į mūsų laikraščius, kad galėtu ir kiti iš to pasinaudoti. *Sp-as.*

Nelygus malda.

Kunigas prie didžiojo altoriaus iškilmingai laiko mišias.

Vargonai ūžia. Giesmininkų būrys gražiai pritaria vargonams.

Bažnyčia pilna žmonių. Ir tie, kur ant šventoriaus papratę stovėti — susiėjo į vidų — lietus juos suvarė.

Nebejauna davatka balta skepetaite apsigobusi prie didžiųjų durių berado sau vietą. Nebeįsitekdama žvalgos ir bamba ant žmonių:

— Ko čia lendi už akių? — barasi ant vieno.

— Ko čia vėl kits sijoną trypi — ar nebeįsitenki?! — pyksta vėl ant kito sumitusio vyro.

— Bene būtų geriau Tamstelei su savo grožybe savo laupkoj sėdėti? — klausia šis.

— O pats tik meilyji kuogreičiau į manapolį nueiti! — atšovė davatka.

— Eidamas aš ir Tamstos nepaliksiu!

Nieko davatka nebatsakė, tik smarkiau pradėjo rožančių barškinti.

Kunigas prie didžiojo altoriaus iškilmingai laiko mišias. Vargonai ūžia. Pilna bažnyčia žmonių. Visų maldos kilšta į dangų . . .

A—s.

Nubausti judošiai.

Rugpiučio mėn: 1903 metų atvažiavo į Austrijos pasienį, į Cadmišorkos sodžių rusų studentas Dolinski prašydamas dviejų sodiečių jį naktį, rusų sargybai nematant perkelti per upę Prut. Upė Prut toje vietoje atskiria Austrijos žemę nuo Rusijos.

Studentas turėjo su savimi daugiau 100 svarų visokių Maskolijoje uždraustų knygų. Už parkelimo tų knygų ir jo paties suligo jis sodiečiams užmokėti 20 guldenų (apie 8 rublius). Kitoje upės pusėje sodiečiai pažadėjo studentui surasti vežimą, kurs jį toliau gabentų.

Viskas ir atsitiko, kaip buvo sutarta; tik lipdamas studentas vežiman, pasergėjo jame šaudyklę gulinčią. Tuoj vargšas susiprato į spąstus iškliuvęs. Norėjo bėgti. Bet vežikas, persitaisęs į sodiečių drabužius žandaras, jau jį nebepaleido. Žandarui sušvilpus atbėgo tuoj daugybė kareivių ir visi kart nugabeno nelaimingąjį studentą kart su visomis knygomis į Kijevo kalėjimą. Netrukus po to atsitikimo gavo kiti Cadmišorkos ūkininkai tikra, žinia, kad

tuodu žmonės iš jų sodžiaus, kurie buvo apsiėmę studentą Dolinski slapčia per sieną pergabenti, buvo pirm susipratę su maskolių žandais. Paėmė dagi už išdavimą 30 rublių.

Tą žinią apturėjus, visas sodžius neišsakomai subruzd ant išdavikų. Patįs sodiečiai apskundė judošių į teismą, reikalaudami bausmės kaip tikriems žmogžudžiams kurie žinodami, kad žudo žmogų, neturėjo šmoniškos širdies krutinėje pasigailėti savo artimo.

Pernai liepos m. Tamopole (Austrijoje) mieste tapo tuodu išdaviku sūdo tikrai apkaltintu. Prisieis abiem ištisus metus kalėjime tūpėti. Kalėjimas bus jiems dar apsunkytas pasniku ... Austrijoje mat ir valdžia baudžia judošių. *Kvs.*

Popiežiaus biudžetas.

(„Novosti“ 1903 m. N 152).

Praucūzų laikraščiai rašo, kad popiežius turįs pelno:	
nuo nejudinamos mantos	875.000 frankų*)
nuošimčių	6.000.000 „
dovanų	2.500.000 „
teip vadinamo šv. Petro skatiko	12.000.000 „
gauna išviso:	21.375.000 frankų.

Išleidžia kasmet:

Algos kardinolams	2.500.000 frankų
algos karūmenei ir tarnams	397.000 „
ant knygynų, rinkinių ir t. t.	1.250.000 „
už užlaikymą šv. Petro katedros	750.000 „
kiti išleidimai	750.000 „

išleidžia iš viso: **5.645.000 frankų.**

Gryno pelno popežius turi kasmet **16 milijonų frankų** (daugiau kaip 6 mil. rublių). Savo turtais popiežius pralenkia daugelį karalių. Kristus neturėjo kur galvos priglausti, nors rengėsi palikti dangaus karaliūm. Kristaus įpėdiniai nesitiki galėsią danguje karaliaut, užtat ant žemės begyvendami stengiasi karališkai gyventi. *Gvildys.*

*) Vienas frankas mūsų pinigais bus apie 38 kapeikos

Nuo Redakcijos.

Išleidždami du laikraščių mėš ir medegą skirstome į dvi dali; vieną — „Varpui“, kitą — „Ukininkui,“ todėl ir turinys tų laikraščių yra yvairus. „Varpe“ 1904 metų buvo gan plačiai rašyta apie revoliicinį Maskolijos judėjimą (straipsnyj „Maskolija prieš Europos teisimą“), tuo tarpu „Ukininke“ tai buvo vos užsiminta; už tai „Ukininke“ buvo rašyta gan plačiai apie kovą lenkų už laisvę, viešpataujant Kotrynai II (1762—1796) ir Aleksandrui II o „Varpe“ apie tai tik trumpai paminėta. Kas nori daugiau apsišviesti ir arčiau susipažinti su mūsų reikalais, tas privalo skaityti ne tik „Ukininką,“ bet ir „Varpą“ ir kitus laikraščius. Ypač patartumėme skaityti abu laikraščių mūsų bendradarbiams.

Nors „Varpas“ yra išleidžiamas apsviestesgiems lietuviams, bet mėš rūpinamės, kad jis ir akylesniems sodiečiams būtų snprantamas.

Atsakymai.

Bendradarbiams. Mums nebesiūskite tokių raštų, kuriuos gali talpinti valdžios leistieji laikraščiai.

B-unui. Velijame Tamistai susipažint su istorija mūsų atgijimo.

Liepukui. Perskaitykit iš Kriausaičio gramatikos apie vartojimą *dėl* Eilese „Į darbą, sukruskim tarp kitko parašyta: „Ir daug jau igijom dėl savo tėvynės“ (= savo tėvynei) ... „dėl savės“ (= sau). Nemokėjimas kalbos ypač kenkia eilėms. Apsvarstykit, kodėl 4-toj eilej nuo galo pasakyta „kas tiktai,“ „o ne tiktai kas“ (kaip Tamstos buvo parašyta)

K. Vuosliui. Tamstos eilės parašytos be ritmo, balsu susivedimo. Eilių ritmas toks kaip eilių „Ruduo“ (v. atsakymą Liepukui „Uk-ke“ № 11 p. m) Tuo tarpu užeinamos eilės:

„Norint už carą jus galva padėta,

Kas tuom kart Lietuvą mūsų išgelbėtą.“

Tas eiles mėš turėjom dikčiai pertaisyt, ir visgi išėjo sunkokos. Talpiname tik dėlei turinio ir dėlei stokos raštų.

Meskui. Parašyt žinutė Tamistai nenusisėkė. Smulkmenas turėjom apleist, ir liko tik maža dalis ilgo rašinio.

Z. ir V. Medegą vertimui iš lenkiškųjų patriotiškųjų raštų reikėtų rinkti atsargiai: 1868 m. kariauta už Lenkiją o ne už Lietuvą, tuo tarpu lenkų raštininkai įkalbinėja būk kariauta už Lietuvą (pvz. eilės „Bėga užia Nemunėlis“); mėš negalim ant istoriškųjų atsitikimų žiūrėti tokiomis jau akimis kaip lenkai.

Išsiūsta į Ameriką: „Apie rinkimą pinigų Lenkuose bažnyčiai statyt“ *Kontroliero.* „Dėl kelių taisyso“ *Tinginio.* „Vandens lašas“ *Kas-nors.* „Nuo Kauno iki Tilžės“ *Šerkšno.* Iš jausmo viarpetu *Galvočiaus.* „Naujiems Metams“ *Galvočiaus.* „Ilgėjimasis apleistos tėvynės“ *L tuvaitės iš Pašakio.* „Andrai“ *Gulvočiaus.* „Išėvių daina“ *Tautonio.* „Apie bedievius“ (kor. iš Pilviškių) *N. „Dykų žmonių pašneka“ Tolstojaus (vertė Piktasis).* „Kunigu judošystė.“ 2 dainos *Mamaičio,* „Vasarai“ *Laukinio,* „Viltis“ *Laukinio.*

Atsakomasis Redaktorius J. Lapinas, Tilžėje.

Spauzdinta pas J. Schoenke, Tilžėje.